

IV. ADÓSNYILVÁNTARTÁS AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Ebben a fejezetben először röviden ismertetjük az Európai Uniónak (EU) az adósnylvántartásra és az adós-információk bankok közötti megosztására vonatkozó irányelveit és fontosabb célkitűzéseit. Ezt követően bemutatjuk az EU három, többé-kevésbé reprezentatív országának – Angliának, Németországnak és Spanyolországnak – a bankok közötti információ-megosztással kapcsolatosan kialakult szabályozási rendszereit és gyakorlatát.

1. Az Európai Unió alapelvei az adósnylvántartásban és az információ-megosztásban

1.1. Bevezetés

Tanulmányunkban azt vizsgáljuk, hogy az Európai Unió által alkalmazott közösségi jog milyen módon és mértékben szabályozza a tagállamokban működő hitelinformációs rendszerek működését. A három legfontosabb uniós dokumentum, amely ilyen jellegű szabályokat fogalmaz meg, a hitelintézetekre vonatkozó (2006), a fogyasztói hitelekre vonatkozó (1987, módosítva 1990-ben és 1998-ban) és az adatvédelmi (1995) irányelv. Az ezekben foglalt előírások tanulmányozása után röviden kitérünk arra is, hogy mennyire kezdődött meg a tagországok korábban egymástól elkülönült adósnylvántartó rendszerei között az együttműködés, és ennek a folyamatnak mik az eddigi lépései.

1.2. A hitelintézetekre vonatkozó irányelv

Az Európai Parlament és Tanács 2006. június 14-én elfogadott 2006/48/EK irányelve a hitelintézetek tevékenységének megkezdéséről és folytatásáról az első EU-jogszabály, amelynek a hitelinformációs rendszerekkel kapcsolatos rendelkezéseit vizsgáljuk. Az irányelv megkísérelte uniós szinten harmonizálni a hitelnyújtó intézetek, bankok működésének szabályozását, elhárítva az akadályt az elől, hogy ezen a területen is egységes piac (single market) működhessen, illetve jöhessen létre.

Az irányelv I. melléklete a hitelinformációs szolgáltatásokat az úgynevezett *kölcsönös elismerés alá tartozó tevékenységek* közé sorolja. Mivel pedig az irányelv előírja, hogy „a tagállamok biztosítják, hogy semmi sem gátolja azt, hogy a kölcsönös elismerésben részesülő tevékenységeket ugyanolyan módon lehessen végezni, mint a székhely szerinti tagállamban, mindaddig, amíg az nem ütközik a közjó védelmét szolgáló törvényi rendelkezésekbe a fogadó tagállamban”, ez azt jelenti, hogy a tagországok tulajdonképpen nem gördíthetnek akadályt más uniós államokban működő credit bürók letelepedése elé.

1.3. A fogyasztási hitelekre vonatkozó irányelv

A fogyasztói hitelek nyújtásával kapcsolatos uniós szabályok túlnyomó többségét *Az Európai Unió Tanácsának a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről* szóló, 1986. december 22-én elfogadott 87/102/EK irányelve, valamint ennek későbbi (1990-es és 1998-as) módosításai tartalmazzák. Az irányelv alapvető célja a fogyasztók EU-szerte egyenlő mértékű védelme volt. A jogszabály

- alapvető fogalmakat definiált, mint „fogyasztó”, „hitelező”, „hitel-megállapodás”;
- megállapította, hogy mit kell kötelezően tartalmaznia egy hitelszerződésnek;
- bevezette az *éves hiteldíj* (*annual percentage rate of charge, APR*) fogalmát, amelyet a hitelszerződésben rögzíteni kell, és meghatározta az APR kiszámításának módját is (az 1990-es és 1998-as módosítások számos technikai részletet tisztáztak ezzel kapcsolatosan).

A 87/102-es irányelv alapfilozófiája a *minimális harmonizáció* (*minimum harmonization*) volt: ennek lényege, hogy csupán a legalapvetőbb és legszükségesebb jogokat kell közösségi szinten megfogalmazni, a tagállamok pedig, ha úgy látják jónak, szigorúbb szabályokat is alkalmazhatnak fogyasztók védelmében. Az uniós országok széles körben ki is használták ezt a lehetőséget, ami azonban – az Európai Bizottság megállapítása szerint – végül már akadályozta a fogyasztói hitelek egységes piacának kialakulását. Ezért 2000 óta a Bizottság folyamatosan törekszik a *maximális harmonizáció* (*maximum harmonization, total harmonization*) elvére való áttérésre: eszerint valamennyi tagállam csak és kizárólag a közösségi szabályokat alkalmazhatná. A Bizottság ettől az egyelőre jelentéktelen mennyiségű határokon átnyúló hitelfelvétel népszerűbbé válását, ezáltal a verseny fokozódását, végső célként az egységes piac létrejöttét reméli. A 87/102-es irányelv módosításáról szóló 2002-es bizottsági vázlat még szilárdan kiállt ezen célok mellett. Az ezt követő 2004. novemberi és 2005. októberi javaslatokat (az ügy jelentőségét jelzi, hogy nagyon ritkán fordul elő, hogy egy bizottsági javaslatot kétszer is átdolgozzanak) viszont már némi „felhígulás” – vagy, ahogy

ezt finoman megfogalmazzák: csak „célzott harmonizáció” (*targeted harmonization*) – jellemzi. Ezek szerint néhány terület, így például a hirdetések kötelező kellékeinek megállapítása már a tagállamok hatáskörében maradhat [ECRI (2007)].

Az ügyfelekre vonatkozó hitelinformációk bankok közti megosztásával kapcsolatosan elsőként csak a 2002-es javaslat fogalmazott meg előírásokat, magában a hatályban lévő irányelvben tehát ilyesmi még nem szerepel; ezek az előírások azonban az adósnylvántartás jóval szélesebb körű szabályozását jelentik, mint ami a hitelintézetekre vonatkozó, már tárgyalt irányelvben megjelenik. Az említett javaslat 8. cikkelyében, a maximális harmonizáció jegyében, kötelezővé kívánták tenni a tagállami központi adatbázisok (*central databases*) létrehozását – olyan országokban is, mint Nagy-Britannia és Írország, ahol hagyományosan csak magánkézben lévő credit bürók léteznek. Ezeknek pártatlan, megbízható *negatív* információkat (későn vagy egyáltalán nem visszafizetett hitelek) kellett volna tárolniuk az ügyfelekről, az adatokat *legalább* az országban működő valamennyi hitelintézettől begyűjtve. A tagállamnak lehetősége lett volna arra is, hogy az adatbázist negatív helyett teljes listássá tegye.

A javaslat 9. cikkelye a „felelős hitelezés” (*responsible lending*) szellemében valamennyi hitelnyújtót kötelezte volna a tagállami adatbázissal való konzultálásra minden hitelszerződés vagy ehhez kapcsolódó kezességvállalás előtt. Az adatbázisból kapott információkat a hitel igénylőjével is meg kellett volna osztania, lehetővé téve ezzel, hogy tudomást szerezzen a róla esetlegesen tárolt hibás adatokról és kérhesse azok kijavítását.

A 8. cikkelyben szerepelt még, hogy a konzultáció során kapott adatokat a hitelintézet kizárólag a hitel visszafizetési kockázatának felbecslésére használhatta volna fel, marketing- és értékesítési célokra nem; továbbá a kapott információt a hitelnyújtást (vagy annak visszautasítását) követően azonnal meg kellett volna semmisítenie. Az adatbázisban ugyanakkor rögzíteni kellett volna a lekérdezés tényét.

A 2005-ös módosítás visszavonta az állami adatbázis létrehozásának kötelezettségét, arra hivatkozva, hogy ez „túllépett volna az irányelv célján”; helyette csupán annyit kellene biztosítaniuk a tagállamoknak, hogy „területükön állami vagy magánfenntartású központi adatbázis működik, adott esetben adatbázis-hálózatok formájában” – ennek a kötelezettségnek Luxemburg kivételével már ma is valamennyien eleget tesznek [Jentsch (2007)]. A hitelnyújtók ugyanakkor továbbra is kötelesek lennének valamelyik központi adatbázisból lekérni az ügyféladatokat, mielőtt hitelszerződésre vagy kezességvállalásra kerülne sor. Hasonlóan megmaradnának az információ felhasználására és törlésére vonatkozó szigorú előírások is.

Újdonságként került be a javaslatba, hogy az ügyfél tájékoztatása a vele kapcsolatban végzett keresés eredményéről díjmentes kéne hogy legyen, valamint hogy az egyes országokban működő adatbázisoknak egyrészt a hazai, másrészt más tagállamban működő hitelintézetek számára is kötelező lenne információt szolgáltatniuk (utóbbi esetben vagy közvetlenül, vagy a másik tagország adatbázisán keresztül) – ez a *diszkriminációmentesség* követelménye. Több bizottsági dokumentum is megállapította [Bizottság (2005), Bizottság (2007)], hogy a diszkrimináció még ma is mindennapos a hitelinformációs szolgáltatók működésében, úgyhogy a 2005-ös javaslat életbe léptetése valóban jelentős változást jelentene a jelenlegi állapothoz képest.

1.4. Az adatvédelmi irányelv

Az Európai Parlament és a Tanács 1995. október 24-én elfogadott 95/46/EK irányelve a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról 2007 áprilisa óta valamennyi tagállamban érvényben van. Az irányelv

- harmonizálja a legfontosabb adatvédelmi elveket;
- szabályozza az adatvédelemmel kapcsolatos rendelkezések alkalmazását felügyelő tagállami hatóságok feladatait;
- rögzíti, hogy bármely két, az irányelvet alkalmazó tagország között nem korlátozható az adatok szabad áramlása [Jentzsch (2007)].

Utóbbi előírás természetesen az adónyilvántartókra is vonatkozik, vagyis adatvédelmi szempontokra hivatkozva senki sem gördíthet akadályt a hiteladatok más uniós országba történő továbbítása elé.

A tárolható információk kapcsán az adatvédelmi irányelv először is megállapítja, hogy – bizonyos, a hitelinformációk kezelésére nem vonatkozó speciális eseteket leszámítva – bármely személyes adat csak az érintett beleegyezését követően dolgozható fel. A tagállamok ugyanakkor rendelkezhetnek úgy, hogy azok a személyes adatok, „amelyek a faji vagy etnikai hovatartozásra, a politikai véleményre, a vallási vagy világnézeti meggyőződésre, a szakszervezeti tagságra, az egészségi állapotra vagy a szexuális életre vonatkoznak”, még az ügyfél beleegyezésével *sem* kerülhetnek feldolgozásra. Büntetőítéletekről lehet nyilvántartást vezetni, de csak a hatóság ellenőrzése mellett; közigazgatási szankciók és polgári ügyekben hozott határozatok esetében a tagállamok rendelkezhetnek, hogy ezeket is hasonló hatósági ellenőrzés alá vonják-e.

Az adatvédelmi irányelv rögzíti az érintett azon jogát, hogy „korlátozás nélkül, ésszerű időközönként, túlzott késedelem vagy költség nélkül (...) érthető formában értesítést kapjon az adatfeldolgozás alatt álló adatokról és azok forrásával kapcsolatos minden rendelkezésre álló információról”. (Ez a hitelinformációs szolgáltatások gyakorlatában úgynevezett *credit report*ok alacsony áron történő kiállítását jelenti). Továbbá, az érintett „kérje az olyan adatok helyesbítését, törlését vagy zárolását, amelyek feldolgozása nem felel meg ezen irányelv rendelkezéseinek, különösen az ilyen adatok hiányos vagy hibás volta miatt”.

Az irányelv mindezekon kívül rendelkezik még az információ titkos és biztonságos kezeléséről is. Az adatvédelemmel kapcsolatos rendelkezések megsértése esetén kiszabható szankciók megállapítását a tagállamokra bízta.

1.5. A tagállami hitelinformációs rendszerek közti együttműködés alakulása

Bár a korábban tárgyalt irányelvek lehetővé teszik, sőt – erre irányuló igény esetén – elő is írják a más tagállamba irányuló tájékoztatást, ennek „infrastrukturális háttere”, az egyes tagországok hitelinformációs szolgáltatói közti együttműködés még gyerekcipőben jár. Ez alapvetően a határokon átnyúló tájékoztatás iránti csekély kereslettel magyarázható. A továbbiakban röviden megvizsgáljuk, hogy mik azok a keretek, amelyek ennek ellenére már kialakultak az együttműködés elősegítésére.

Az állami (jegybanki) adósnylvántartással rendelkező 14 tagállam közül hét: Ausztria, Belgium, Franciaország, Németország, Olaszország, Portugália és Spanyolország 2003. február 20-án *Együttműködési Nyilatkozatot (Memorandum of Understanding, MOU)* írt alá, amelynek keretében a tagok kölcsönösen informálják egymást a 25 ezer eurónál nagyobb összegű hitelek felvevőiről. Az együttműködés részeként az adósnylvántartók a rendszeres információcserén túl eseti kéréseket is intézhetnek egymáshoz. Például ha az A országban működő hitelintézet meg akar győződni, hogy a B országban élő potenciális ügyfele nem adósodott-e el, felkeresi A ország adósnylvántartóját (központi bankját), amely az együttműködés keretében elkéri az ügyfél adatait B országbeli partnerétől. A MOU ezenkívül lehetővé teszi a kapott adatok bankfelügyeleti és belső kutatási célokra való felhasználását is. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a megosztható információk köre egyelőre nagyon szűk. A fogyasztókra vonatkozó adatok cseréje – szemben a vállalatiakkal – még meg sem kezdődött, csupán tervként szerepelt 2007 áprilisában.

Ennél is szűkebb körű azonban a magánkézben lévő credit bürók közti együttműködés. Az európai credit bürókat – és a belga állami hitelnyilvántartót is – tömörítő *Association of*

Consumer Credit Information Suppliers (ACCIS) kétféle szerződési sémát dolgozott ki, amelyek révén határokon átnyúló információcsere mehet végbe. Az egyik a *közvetlen kapcsolat* (*direct access*) lehetősége, amelynek lényege, hogy az A országbeli hitelintézet közvetlenül a B ország credit bürojától szerez be információt. Mivel azonban az adósnilyvántartás általában kölcsönösségi alapokon nyugszik, ilyen esetben az A országbeli banknak is kéne információt szolgáltatnia saját, hazai ügyfeleiről a credit büro részére, ami utóbbi (és hazai partnerei) számára majdnem értéktelennek mondható. Emiatt a közvetlen kapcsolat igen ritka jelenség; ellentétben az úgynevezett határokon átnyúló szerződéssel (*cross-border contract*), amelynek során A és B ország credit büroi lépnek egymással kapcsolatba, az állami adósnilyvántartóknál tárgyalt esethez hasonló módon. Meg kell még jegyeznünk, hogy számos credit büro, így az *Experian*, az *Equifax* és a *Creditinfo*, egyesüléseknek és felvásárlásoknak köszönhetően nem csupán egy, hanem több tagállamban is rendelkezik leányvállalattal. Ilyen esetben az információcsere még a fent említett szerződéses megállapodásokat sem igényli [Jentzsch (2007)].

Irodalomjegyzék

Az Európai Közösségek Bizottsága [1996]: Green Paper – Financial Services: Meeting Consumers' Expectations.

http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com96_209_en.pdf

Az Európai Közösségek Bizottsága [2005]: Zöld könyv – Jelzáloghitel az EU-ban.

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/hu/com/2005/com2005_0327hu01.pdf

Az Európai Közösségek Bizottsága [2007]: Communication from the Commission – Sector Inquiry under Art 17 of Regulation 1/2003 on retail banking. http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/sector_inquiries/financial_services/retail.html

European Credit Research Institute (ECRI) Commentary No. 2 [2007]: Much Ado about Little? Agreement on the Consumer Credit Directive Reached.

http://www.euractiv.com/29/images/1499_tcm29-165634.pdf

Jentzsch, Nicola [2003]: The Regulation of Financial Privacy: The United States vs Europe. http://shop.ceps.eu/BookDetail.php?item_id=1032

Jentzsch, Nicola [2007]: Do We Need a European Directive for Credit Reporting? <http://www.cesifo-group.de/pls/guestci/download/CESifo%20DICE%20Report%202007/CESifo%20DICE%20Report%202/2007%20dicereport207-rr2.pdf>

San José Siestra, Amparo [2002]: Credit Bureaus in Today's Credit Markets.
http://www.ecri.be/ecri/public/ECRI_RR_No.4.pdf

A vonatkozó EU-joganyag:

Az Európai Unió Tanácsának 87/102/EK irányelve a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről

Az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK irányelve a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról

COM(2002) 443. számú javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról

COM(2005) 483. számú javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról és a 93/13/EK tanácsi irányelv módosításáról

Az Európai Parlament és a Tanács 2006/48/EK irányelve a hitelintézetek tevékenységének megkezdéséről és folytatásáról

2. Banki információs rendszerek az Egyesült Királyságban

Nagy Dávid Krisztián

2.1. Bevezetés

Jelen tanulmány azt vizsgálja, hogy milyen rendszerek szolgálják az Egyesült Királyságban a bankok közti, személyi hitelekkel kapcsolatos információ-megosztást. Ilyen rendszer(ek) működtetése mindenhol a világban jelentős előnnyel jár a hitelnyújtó bankok számára, hiszen azáltal, hogy partnerük korábbi hitelviszonyaira vonatkozó információkat szereznek, csökkenthető a hitel vissza nem fizetéséből eredő kockázat. Ugyanakkor a jó adósok is nyernek az ügyfél-információs rendszerrel, mert a bank által kapott jelzés az ő esetükben a

hitelképesség igazolásával járó adminisztrációs idő és költségek, valamint a kamatláb részét képező kockázati felár csökkenését eredményezheti.

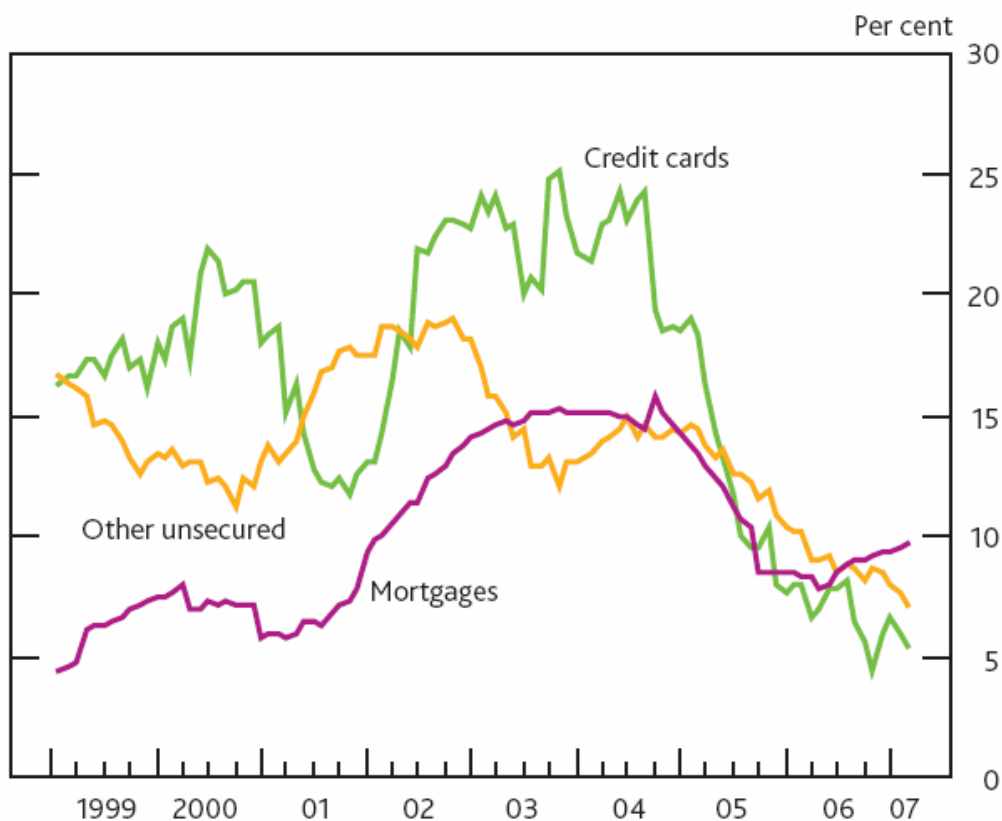
A nemzetközi gyakorlatban előfordul, hogy az állam által létrehozott és működtetett szervezet (*Public* vagy *Central Credit Register*) látja el ezt a fontos funkciót, de az is, hogy magáncégek, úgynevezett credit bírók nyújtanak hitelinformációt azon társaságok számára, akikkel szerződést kötöttek erről (ugyanaz a szerződés többnyire értelemszerűen ellenkező irányú adatszolgáltatási kötelezettséget is előír). Az Egyesült Királyságban – amerikai mintára – állami adósnnyilvántartó rendszer nem épült ki, a bankok közötti ügyfélinformáció-megosztást három magántulajdonú credit büro (a brit angolban: *credit reference agency*) szolgálja:

- az *Experian*,
- az *Equifax* és
- a *Callcredit*.

A brit pénzügyi szolgáltatók többsége mindhárom céggel kapcsolatban áll.³⁷

Tevékenységük részletes bemutatása előtt érdemes néhány szót szólni az általunk vizsgált bank- és hitelezési rendszer méreteiről, fejlődésének tendenciáiról. A Nagy-Britanniában felvett személyi hitelek összértéke a brit gazdasági minisztérium (*Department of Trade and Industry*) 2006-os jelentése szerint az elmúlt évtizedben produkált gyors növekedés után elérte az 1,2 billió fontot. Ennek a jövedelmekhez viszonyított aránya 2005 harmadik negyedévében 150 % volt. Az is igaz ugyanakkor, hogy egy felmérés szerint csak a hitelt felvett háztartások 1,6 %-ának vannak komolyabb nehézségei a visszafizetéssel, 57 %-uknál pedig semmilyen probléma nem merül fel ezzel kapcsolatban [Tackling Overindebtedness (2006)]. Érdemes megjegyezni, hogy a személyi hitelek piacának több mint a felét nem bankok birtokolják [ECRI-Wyman (2005)].

³⁷ Forrás: <http://www.callcredit.co.uk/consumer/ask-the-expert>

1. ábra: A brit bankok által kihelyezett személyi hitelek összegének éves növekedése típusonként (%)

Lila: jelzáloghitelek
 Zöld: hitelkártyák
 Sárga: egyéb fedezet nélküli hitelek

Forrás: Bank of England Financial Stability Report [2007]

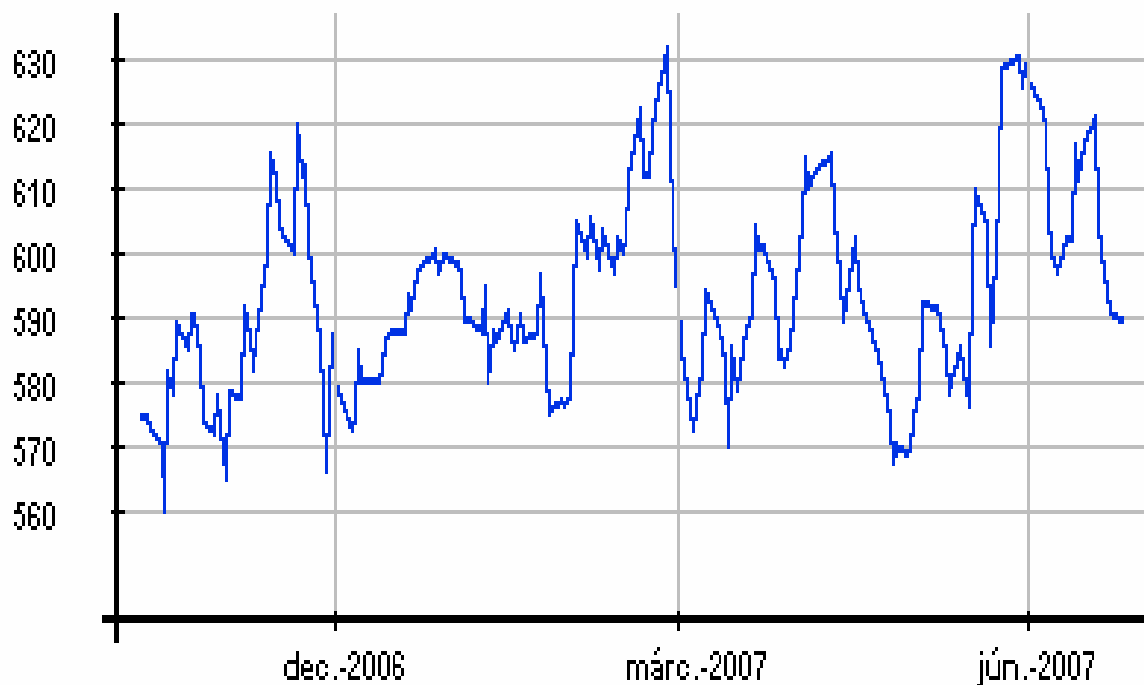
Az 1. ábra mutatja a kihelyezett fogyasztói hitelek összegének dinamikus emelkedését, ugyanakkor arra is rávilágít, hogy ez a növekedés 2003–2004 óta lassulóban van. Ez elsősorban a fedezet nélküli (*unsecured*) hitelkihelyezések egyre kisebb arányának köszönhető. A brit nemzeti banknak, a *Bank of England*nek a bankrendszer pénzügyi stabilitásáról szóló 2007-es jelentése megállapítja, hogy a bankok, éppen a hitelinformáció-megosztási rendszer fejlődésének köszönhetően, egyre szigorúbb feltételeket állítanak az ilyen jellegű hitelek nyújtásakor – a visszaesés ennek a következménye lehet [Bank of England Financial Stability Report (2007)].

A személyi hitelek keresletének, ezáltal gazdasági jelentőségének ilyen mértékű növekedése mindenesetre azt a következtetést engedi levonni, hogy a hitelinformációs rendszer működésének hatékonysága egyre inkább az egész társadalom (és nem csupán a hitelügyletben közvetlenül résztvevők) érdekévé válik.

2.2. Az Experian Ltd.

2.2.1. Az Experian Group Ltd.

Az Egyesült Királyság legjelentősebb credit bírója, az *Experian Ltd.* az 1980-ban alapított, dublini székhelyű *Experian Group Ltd.* leányvállalata. A cégcsoport több mint 60 országra kiterjedő tevékenységével globálisan is piacvezető a hitel- és más pénzügyi információs szolgáltatások területén³⁸. A londoni értéktőzsdén jegyzett vállalat, amely része a száz legtokeerősebb cég részvényárfolyamából képzett *FTSE 100* indexnek is. 36 országban összesen 13 000 embert foglalkoztat.

2. ábra: Az Experian Group-részvények árfolyamának alakulása a londoni értéktőzsdén az elmúlt egy évben (penny)

Forrás: www.londonstockexchange.com

Az Experian Group néhány partner- és ügyfélvállalata: *ABN Amro, Barclays, BNP Paribas, Brasil Telecom, China Trust Commercial Bank, Commerzbank, Commonwealth Bank of Australia, France Telecom, GE Consumer Finance, Hilton International, HMV, Honda, LEGO, Lloyds TSB, Morgan Stanley, Powergen, Royal Mail, UNICEF, Yahoo!* [Experian CapBrochure (2007)].

³⁸ Forrás: <http://www.experiangroup.com>

A cégcsoport tevékenységi köre a hitelinformációs szolgáltatásokon kívül kiterjed a vállalatoknak nyújtott döntéshozatali és marketing-tanácsadásra is, de ezek súlya kisebb: 2007-ben a bevételek 44 %-át szolgáltatta a hitelinformációs tevékenység [Experian Annual Report (2007)]. Az ügyfeladatok nyilvántartására 14 credit bürót hoztak létre, ezek egyike a brit Experian. Világszerte több mint 300 millió személyről és körülbelül 30 millió vállalatról tárolnak információt. Partnereik száma meghaladja a 100 ezret.

Az Experian Group éves árbevétele megközelítőleg 3,5 milliárd dollár (1,8 milliárd font). Ennek túlnyomó része az Egyesült Államokból, de negyede az Egyesült Királyságból, illetve Írországból származik. A bevételek 53 %-át pénzügyi és hitelintézeteknek, 11 %-át kiskereskedőknek és otthoni vásárlóknak, 7 %-át telekommunikációs, közszolgáltató és biztosító vállalatoknak, 14 %-át pedig közvetlenül a fogyasztóknak nyújtott szolgáltatások biztosították. A forgalom a 2007. március 31-én lezáruló évben 14 %-kal emelkedett (igaz, ebből 6 % vállalat-felvásárlásoknak köszönhető); az egy alkalmazottra jutó árbevétel növekedése 12 %-os volt. A cégcsoport adózás előtti nyeresége 87 millió dollárral, 714 millióra emelkedett az elmúlt évben. Az Experian-részvények ára, amint a 3. ábrán látható, ha jelentős ingadozásokkal is, de növekvő tendenciát mutat. Az elmúlt évben kifizetett osztalék részvényenként 17 cent volt (míg az egy részvényre jutó nyereség ennek három és félszerese).

A cégcsoport világméretű terjeszkedése során gyakran fordul elő, hogy más vállalatokat felvásárol. 2006-ban három credit büro (egy Kanadában, egy Észtsországbán, egy pedig az Egyesült Államokban) és három marketingcég jutott erre a sorsra, mindemellett az Experian kisebbségi tulajdont szerzett a kínai üzleti információs és piackutató cégben, a *Sinotrustban* is. 2007-ben megállapodás született az online marketing szolgáltatásokat nyújtó *Hitwise*, a szoftvergyártó *Tallyman*, valamint a brazil *Infomarketing* és a francia *Emailing Solution* felvásárlásáról. Az Experian ezektől is az általa nyújtott szolgáltatások minőségének javulását várja [Experian Annual Report (2007)].

2.2.2. A brit Experian Ltd. – általános információk

Az Experian Ltd., amint már említettük, az Experian Group nagy-britanniai leányvállalata. Székhelye a közép-angliai Nottinghamban van. Partnerei többek között³⁹:

- pénzügyi szolgáltatók (bankok, takarékszövetkezetek, stb.),
- kiskereskedők és e-kereskedők,
- telekommunikációs cégek,
- közszolgáltatók,
- biztosítók,
- autóiipari vállalatok, stb.

Az árbevétel emelkedése az elmúlt évben 17 % volt (Írországgal együtt), ebből 10 %, ami különböző vállalat-felvásárlásoknak köszönhető. Igaz azonban, hogy a hitelinformációs szolgáltatások területén csak 3 %-os volt a növekedés [Experian Annual Report (2007)].

Az Experian a következő egyesült királyságbeli cégeknek anyavállalata³:

- Background Checking Ltd.
- Catalist Ltd.
- CheetahMail UK Ltd.
- ClarityBlue Ltd.
- Eiger Systems Ltd.
- Experian Business Strategies Ltd.
- Experian Intact Ltd.
- Footfall Ltd.
- Experian Decision Analytics
- Pricegrabber.com Ltd.
- QAS Ltd.
- The Future Foundation Group Ltd.
- Vehicle Mileage Check Ltd.

³⁹ Forrás: <http://www.experian.co.uk>

Az Experian 2003-ban, majd 2005-ben ismételten megkapta „Az év hazai vállalata” (*National Business of the Year*) díjat⁴⁰.

2.2.3. Az Experian által tárolt adatok

Az Experian CAIS – kiejtése azonos a *keys* („kulcsok”) szóval – nevű adatbázisában pozitív és negatív információkat egyaránt tárol az ügyfelekről. A tárolt adatokat a vállalat a következő szisztéma szerint csoportosítja [Experian CreditRef (2007)]:

1. Közösségi adatok (Public information):

a) *A választói névjegyzékben (electoral roll) az ügyfélről található összes információ.*

Az Egyesült Királyságban – hasonlóan az USA-hoz – a kontinensen alkalmazott gyakorlattal ellentétben az ügyfél nem személyi igazolványával, hanem a választói névjegyzék alapján igazolhatja a címét [San José Riestra (2002)]. A névjegyzéket havi rendszerességgel frissíti az erre kijelölt helyi hatóság.

b) *Bírósági ítéletek*, amelyekről szóló dokumentumokat az Experian a *Registry Trust*tól szerzi be. Az ítélet ténye hat évig marad a cég adatbázisában.

⁴⁰ Forrás: Experian Global Press Office. <http://press.experian.com/documents/showdoc.cfm?doc=1954>

3. ábra: Experian-képviseletek a brit szigeteken

Forrás: www.experian.co.uk

c) Az ügyfél ellen lefolytatott csődeljárás (bankruptcy/sequestration), a fizetésképtelen adós által kezdeményezett – a magyar jogban nem ismert –, a csődeljáráshoz hasonló procedúra (individual voluntary agreement) vagy felszámolási eljárás (administration order). Ezeket az *Insolvency Service* biztosítja az Experian számára, és legalább hat évig maradnak a nyilvántartásban.

2. Hitelügyletekkel kapcsolatos adatok (Credit account information). Ide tartozik, hogy az ügyfél a korábban felvett hiteleit visszafizette-e, illetve mennyit kell még törlesztenie. Maga a hitelfelvétel ténye nem rögzül az adatbázisban (és az sem, ha egy bank megtagadta a hitelnyújtást), a lekérdezések viszont igen, és egy évig ott is maradnak (*footprints*) – ez egyébként törvényi előírás. A bankok így többek között a lekérdezések számából és gyakoriságából következtethetnek az ügyfél hitelképességére. A partnerek többnyire havonta küldenek új információt az Experian számára.

Amiről hangsúlyozottan nem tárolnak adatokat:

- az ügyfél faji, vallási, szexuális, politikai hovatartozása,
- az ügyfél foglalkoztatotti státusza,
- az ügyfél egészségi állapota,
- adófizetési kötelezettségek teljesítése,
- bűncselekmények jegyzőkönyvei,
- az ügyfél megtakarításai.

Fontos még megjegyezni, hogy az Experian valamennyi partnere csak akkor továbbíthatja ügyfele adatait, ha az erre engedélyt (*permission*) adott. Az adósnyilvántartásban szereplő információkat a cég kizárólag a partnereknek, illetve – saját adatok lekérdezése esetén – magának az adósnak a számára teszi elérhetővé. Minden partner csak olyan jellegű információt jogosult kapni, amelyet maga is szolgáltat – ez az 1998-as Adatvédelmi törvény egyik előírása (a törvényről részletesebben lásd az 5. fejezetet). Az adatok pontosságának biztosítására rendszeresen ellenőrzéseket végeznek (a hitelügyletekkel kapcsolatos információk állítólag több mint 70 vizsgálaton mennek keresztül). Az Experian továbbá nem ad a partnereinek tanácsot arra vonatkozólag, hogy egy hitelkérelmet elutasítsanak-e vagy sem; a kérdés eldöntéséhez csupán a nyilvántartásában szereplő adatokat biztosítja, tehát, a másik két credit bíróval ellentétben, nem kínál scoring szolgáltatást [Experian CreditRef (2007)].

2.2.4. Saját adatok lekérdezése (credit report)

Mindenkinek joga van megtekinteni azokat az adatokat, amiket az Experian vele kapcsolatban tárol. A lekérdezés háromféleképpen igényelhető:

- postán 2 fontért,
- online 2 fontért vagy
- telefonon 2,50 fontért.

Magát a credit reportot, vagyis azt a dokumentumot, amely a nyilvántartásban szereplő információkat tartalmazza, az Experian minden esetben postán küldi meg az ügyfél részére, az igénylést követő hét munkanapon belül, miután ellenőrizték a személyazonosságát.

Ha az ügyfél hibás adatokat talál, a vállalat *Consumer Help Service*-ével kell felvennie a kapcsolatot. A korrigálást azonban végső soron nem a credit büro, hanem az a partner végzi

el, aki a téves információt szolgáltatta. Az Experian ugyanakkor az adatot *disputed* („vitatott”) címkével jelöli meg már a bejelentéskor.

Az ügyfélnek lehetősége van még arra is, hogy a rá vonatkozó információkhoz maximum 200 szavas megjegyzést (*notice of correction*) fűzzön. Ebben például elmagyarázhatja, hogy milyen különleges körülmények (elbocsátás, családi tragédia, stb.) vezettek ahhoz, hogy fizetéképtelenné vált. Az ügyfél adatait lekérdező partnereknek kötelességük elolvasni a megjegyzést; arra természetesen nincs biztosíték, hogy figyelembe is veszik a hitelnyújtásról szóló döntésük meghozatalakor. Ha a megjegyzés bírósági ítélettel kapcsolatos, az a Registry Trust révén valamennyi credit bírónak továbbítódik.

2.3. Az Equifax Plc.

2.3.1. Általános információk

Az 1899-ben alapított *Equifax Inc.* amerikai cég, amely Nagy-Britannián és az USA-n kívül további 11 országban kínál szolgáltatásokat (például Kanadában, Spanyolországban és számos latin-amerikai országban, köztük Braziliában és Argentínában). Székhelye a georgiai Atlanta. A New York-i értéktőzsdén jegyzett vállalat, része az ötszáz legelőkeesebb cég részvényárfolyamából képzett *S&P 500* indexnek. Tevékenységi köre az Experianhoz hasonlóan széles, a hitelnyilvántartás mellett például marketingszolgáltatásokra, adatbázis-kezelésre, döntéstámogatásra is kiterjed. A vállalat által 14 országban foglalkoztatottak száma körülbelül 5000 fő [Equifax Annual Report (2006)].

Az Equifax 1989-ban jelent meg az Egyesült Királyságban, *Equifax Plc.* néven, helyi képviselete Londonban van. Több mint 45 millió személy 300 millió hitelügyletéről tárol információt. Partnerei⁴¹:

- pénzügyi szolgáltatók,
- kiskereskedők,
- egészségügyi szolgáltatók,
- telekommunikációs vállalatok,
- közszolgáltatók,
- brókerügynökségek,

⁴¹ Forrás: <http://www.equifax.co.uk>

- biztosítótársaságok,
- kormányzati szervek.

2006-ban az Equifax éves árbevétele világviszonylatban meghaladta az 1,5 milliárd dollárt. A mutatószám 7 %-kal emelkedett a megelőző évhez képest (Európában 8 %-kal). A cég adózás utáni nyeresége 274,5 millió dollárra rúgott, itt 11 százalékos növekedés tapasztalható. Az egy részvényre jutó nyereséget tekintve még nagyobb, 14 %-os emelkedés figyelhető meg.

Érdekes kitérni ugyanakkor arra, hogy a vállalat európai tevékenységei (amelyek, mint már említettük, az Egyesült Királyságban és Spanyolországban nyújtott szolgáltatásokat foglalják magukba) az árbevétel kevesebb, mint egytizedét biztosítják csupán. Az Equifax 2006-os jelentése fontosnak tartja még külön megjegyezni, hogy 2005-ben Nagy-Britanniában csökkent a céghez intézett hitelekérdezések száma [Equifax Annual Report (2006)].

2.3.2. Az Equifax által tárolt adatok

Hasonlóan az Experianhez, az Equifax nyilvántartása (ezt *Insight*-nak hívják) is egyaránt tartalmaz pozitív és negatív információkat. A tárolt adatok a következők:

1. Személyes adatok:
 - a) Név
 - b) Születési idő
 - c) Jelenlegi cím
 - d) Korábbi címek
2. Az ügyféllel pénzügyi szempontból összetartozó személyek (például házastárs) adatai
3. A választói névjegyzékben található adatok
4. Az ügyfél hitelügyletei:
 - a) A hitelnyújtó neve
 - b) A hitelszámla száma, típusa
 - c) A hitel összege
 - d) A törlesztőrészek mértéke
 - e) Még visszafizetendő összeg
 - f) Törlesztési hátralékok hossza és száma
5. Bírósági ügyek

6. Az ügyfél által írt megjegyzés (*notice of correction*)
7. Korábbi lekérdezések
 - a) Lekérdezés időpontja
 - b) Lekérdezés célja
 - c) Lekérdező cég neve
 - d) Lekérdezés típusa (az ügyféllel pénzügyi szempontból összetartozó személlyel közös vagy tőle független, stb.)
8. Jelzáloghitelek
9. Személyiséglopás gyanúja
10. Az ügyfél költözései

Az információk rögzítéséhez és partnereknek való kiadásához kapcsolódó szabályok hasonlóak azokhoz, amiket az Experiannél már ismertettünk. A lekérdezés tényét az Equifax is egy, a csődhelyzetet és a bírósági ítéleteket 6 évig tárolja. A hitelügyletek is 6 évig maradnak az adatbázisban, az ügylet kezdetétől számítva. A pénzügyi szempontból az ügyféllel összetartozó személyek adatai elvileg sohasem törölődnek a nyilvántartásból.

Equifax Credit Report as of 24/02/2004

Name:	Sue Stevenson
Reference Number:	18309569CS170305
This Equifax Credit Report is available for you to view until 24/02/2004. If you would like a current credit report, you may order another one in the Member Centre.	

Section Title	Section Description
1. Personal Information	Personal data such as Date of Birth and Addresses
2. Financial Associates	People you are associated with and other names you are known by
3. Electoral Roll	Your current registration with local authorities
4. Credit Agreements	Your detailed account information
5. Court Information	Judgments filed in your name
6. Notice of Correction	Statements you've added to your file
7. Previous Searches	Companies that have requested or viewed your credit information
8. Council of Mortgage Lenders	Lenders who have recorded a repossessed property at your address
9. CIFAS, UK Fraud Prevention Service	Alerts registered at your addresses
10. Gone Away Records	Companies recording that they are unable to find you

4. ábra: Equifax credit report bevezető része (minta)

Forrás: www.equifax.co.uk

2.3.3. Saját adatok lekérdezése (credit report) és értékelése (credit rating)

Credit report igénylésére online 9,95 fontért van lehetőség. Az Experiannel ellentétben magát a dokumentumot is interneten küldik meg. A 6. ábra egy credit report elején található összefoglaló részt szemlélteti.

Az Experianhez hasonlóan, az ügyfélnek lehetősége van kérni a hibásnak talált adatok korrekcióját (a kérelmet az Equifax is a vitatott adatot bejegyző partnernek továbbítja, a folyamat maximum 28 napot vesz igénybe), valamint legfeljebb 200 szavas megjegyzést (*notice of correction*) fűzni a vele kapcsolatos információkhoz.

Az Equifax kínál még egy további szolgáltatást is: ez a *credit rating*, amelynek keretében a vállalat – 14,95 font ellenében – egy matematikai-statisztikai eszközök segítségével meghatározott pontszámmal (*credit score*) értékeli az ügyfél hitelképességét. A kapott pontszám 0 és 900 közé eshet; 400 fölött már jónak számít, 300 alatt viszont nagy

kockázata van a hitel vissza nem fizetésének. A pontszám mellett szöveges elemzés is található, amely tanácsot ad az ügyfélnek score-értéke növeléséhez, valamint elemzi a négy ún. kulcsterületen külön-külön elért eredményt:

- Hitelügyletek
- Fizetési kötelezettségek teljesítése
- Választói névjegyzék
- Lekérdezések és közösségi adatok (csőd, bírósági ítéletek)

A hitelképesség-értékelő szolgáltatás a cég partnerei számára is elérhető. A partnerek közül ugyan sokan saját scoring rendszert működtetnek, de számos ilyen rendszer figyelembe veszi az Equifaxtól kapott pontszámot is⁴².

2.4. A Callcredit Ltd.

2.4.1. Általános információk

A Callcredit Ltd., a másik két nagy-britanniai credit bíróval ellentétben, nem nemzetközi cég, tevékenysége csak az Egyesült Királyságra terjed ki. Viszonylag nemrég, 2001-ben jött létre. Központja az észak-angliai Leedsben van. Adatbázisa mintegy 44 millió személyről tartalmaz hitelinformációt. Partnerei a másik két credit bíróhoz hasonlóan többnyire bankok, takarékszövetkezetek, más pénzügyi szolgáltatók és kiskereskedők közül kerülnek ki.

A Callcredit az 1853-ban alapított *Skipton Building Society* tulajdonában lévő cégcsoport, a *Skipton Group* tagja, sok más, többek között biztosítási, megtakarítási és tanácsadási szolgáltatásokat nyújtó vállalattal együtt. A cégcsoport közel 9000 embert foglalkoztat országszerte; adózás előtti nyeresége 2006-ban 147,7 millió font volt, ez több mint 60 %-os növekedést jelent az egy évvel korábbi 91,2 millióhoz képest. A nyereségből 106,6 millió font került szétosztásra a *Society* tagjai között [Skipton Annual Report (2006)].

2.4.2. A Callcredit által tárolt adatok

A Callcredit adatbázisa a *SHARE* nevet viseli. A tárolt pozitív és negatív információkat következőképpen csoportosítja (azokat a pontokat nem részleteztük, amelyeknél az Equifaxéval azonos a felbontás):

⁴² Forrás: <http://www.equifax.co.uk>

1. Személyes adatok
2. Közösségi adatok:
 - a) Csódhelyzet, individual voluntary agreement
 - b) Bírósági ítéletek
3. Hitelügyletek
4. Korábbi lekérdezések
5. Kapcsolódó (korábbi) címek
6. Az ügyféllel pénzügyi szempontból összetartozó személyek
7. Személyiséglopás gyanúja
8. Az ügyfél által írt megjegyzések (*notice of correction*)

Lényeges különbség az Experianhez és az Equifaxhoz képest, hogy a lekérdezések ténye nem egy, hanem két évig marad a Callcredit nyilvántartásában.

2.4.3. Saját adatok lekérdezése (credit report) és értékelése (credit rating)

A Callcredit az Equifaxhoz hasonlóan credit report és credit rating szolgáltatást is nyújt. Mindkettő megrendelhető online a *mycreditcall.com* címen: a credit report önmagában 9,95 fontba, ratinggel kibővítve további 4,99-be kerül. A reportot a Callcredit is online továbbítja az ügyfél számára. Természetesen itt is lehetőség van a hibás adatok korrekciójára, illetve legfeljebb 200 szavas megjegyzés hozzáfűzésére. A cég adatbázisában rögzítésre kerülnek az ügyfél saját lekérdezései, de ezeket más nem, csupán maga az ügyfél láthatja a későbbiekben.

A credit score a Callcredit esetében 0 és 1500 közötti pontszámot jelent, amelyeket öt osztályba (egycsillagos, kétszillagos, és így tovább) sorolnak be a hitelképesség mértéke szerint.

A vállalat által kínált további szolgáltatás az *E-Alerts*, amelynek lényege, hogy az ügyfél az erre vonatkozó előfizetés ideje alatt e-mailben kap értesítést a hiteladataiban bekövetkező minden egyes változásról⁴³.

⁴³ Forrás: <http://www.callcredit.co.uk>

2.5. A credit bírók állami szabályozása

Olyan szervezetek működésével kapcsolatban, amelyek a brit állampolgárok túlnyomó többségének bizalmas adatait kezelik, értelemszerűen szabályozásra van szükség. A credit bírók állami szabályozása két jogszabályon nyugszik: az 1974-es Személyi hitelekéről szóló törvényen (*Consumer Credit Act*) és az 1998-as, de korábbi előzményekre is visszatekintő Adatvédelmi törvényen (*Data Protection Act*). Előbbi törvény betartását az *Office of Fair Trading*, míg utóbbit az *Information Commissioner's Office* nevű hatóság felügyeli⁴⁴.

A *Data Protection Act* többek között szabályozza, hogy a credit bírók milyen információk tárolására jogosultak és mennyi ideig, valamint azt is, hogy bizonyos típusú adatokat csak azok a partnerek kaphatnak meg, akik maguk is szolgáltatnak ilyesmit. Kötelezi a credit bírókat credit report kiállítására az igénylést követő hét munkanapon belül, továbbá az ügyfél által hibásnak talált adatok kivizsgálására 28 napon belül. Az előírások megsértése esetén az ügyfél panaszával az Information Commissionerhez fordulhat [ICO Credit Explained (2005)].

Egyre nagyobb gondot jelent a személyiséglopás és –csalás (*identity theft, identity fraud*) problémája, amelynek lényege, hogy valaki, megszerezve más személy bizalmas adatait, az ő nevében bonyolít le ügyleteket. Mindhárom credit bíró kiemelten foglalkozik a kérdéssel, publikációkat tesznek közzé, tanácsot adnak az ügyfélnek, hogyan tudja megelőzni a személyiséglopást. (Ez persze saját érdekük is: a leggyakoribb tanács, miszerint az ügyfél rendszeresen igényeljen credit reportot és nézze meg, hogy történt-e valami változás, amiről nem volt tudomása, egyben jó eszköz a lekérdezésből származó bevételek növelésére.)

Létrejött ugyanakkor 1988-ban a CIFAS, amely a credit bírókon kívül a legtöbb pénzügyi szolgáltatót is tömörítő, nonprofit szervezet. Tagjai jelentik egymásnak, ha valamely ügyfelük nevében olyan ügyletet bonyolítottak le, amellyel kapcsolatban felmerülhet a személyiséglopás gyanúja.

⁴⁴ Forrás: <http://www.callcredit.co.uk>

2.6. Összegzés

Összességében elmondható, hogy az Egyesült Királyságban a bankok közötti hitelinformáció-megosztás fejlett, amerikai mintájú rendszere jött létre, amelynek lényege, hogy teljes egészében hiányzik az állami adósnylvántartás, az ügyfelekre vonatkozó adatokat három magántulajdonban lévő credit büro kezeli.

Mindhárom vállalat az általa tárolt pozitív és negatív információkat szerződéses partnereitől (bankoktól, takarékszövetkezetektől, telekommunikációs vállalatoktól, közszolgáltatóktól, kiskereskedőktől, stb.) szerzi be, és nekik is adja tovább. A legtöbb pénzügyi szolgáltató mindhárom credit bürónak partnere, így a brit állampolgárok túlnyomó többségéről – körülbelül 70-80 százalékról [San José Siestra (2002)] – mindegyik cég tárol információt. A bankok részéről ez érthető magatartás: a lehető legtöbb ügyfélről a lehető legtöbbet akarják tudni, hogy minimalizálják a vissza nem fizetés kockázatát. Kérdés azonban, hogy ezek a párhuzamosságok milyen költséggel járnak társadalmi szinten ahhoz képest, ha minden hiteladattal egyetlen szervezet rendelkezne.

A credit bürók tevékenységét szabályozó jogszabályok szigorú előírásokat szabnak a tárolt adatok jellegére és kezelésére vonatkozóan. A vállalatoknak kötelessége – csekély díj ellenében – ún. *credit report* keretében tájékoztatni az ügyfelet a róla rendelkezésre álló információkról.

A három credit büro emellett sikeresen tudta extra szolgáltatások nyújtásával javítani a jövedelmezőségét. Az ügyféllel kapcsolatos információkat egyetlen pontszámba tömörítő *scoring* a partnerek számára nagymértékben megkönnyíti a hitellel járó kockázatok értékelését, az ügyfél számára pedig képet ad a lehetőségeiről.

Érdekes a *Bank of England*nek a bankrendszer pénzügyi stabilitásáról szóló jelentése, amely a fedezet nélküli (*unsecured*) hitelek összes hitelnyújtáshoz viszonyított arányában bekövetkezett visszaesésért az ügyfél-információs rendszer fejlődését teszi felelőssé. Mivel feltételezhető, hogy – nagyobb kockázatuk miatt – ezek a hitelek a fedezettel rendelkezőknél magasabb kamatlábbal járnak, arányuk csökkenése minden más tényező változatlansága mellett az átlagos kamatláb csökkenését is kell, hogy jelentse – a banki információs rendszer fejlődésének következményeként.

Irodalomjegyzék

Árvai Zsófia – Dávid Zsuzsanna – Vincze Judit [2002]: Hitelinformációs rendszerek. Gyakorlat és fejlődési irányok. Hitelintézeti Szemle, I. évfolyam 5. szám.

Bank of England Financial Stability Report [2007].

<http://www.bankofengland.co.uk/publications/fsr/2007/fsrfull0704.pdf>

Equifax Annual Report 2006.

http://www.equifax.com/corp/images/2006_annual_report.pdf

European Credit Research Institute & Mercer Oliver Wyman [2005]: Consumer Credit in Europe: Riding the Wave. http://www.ecri.be/ecri/public/MercerOliverWyman_ECRI.pdf

Experian Annual Report 2007.

<http://www.experiangroup.com/corporate/financial/reports/2007/ar07/ar07b.pdf>

Experian [2007]: The credit reference agency explained.

<http://www.experian.co.uk/consumer/index.html>

Information Commissioner's Office [2005]: Credit Explained.

http://www.ico.gov.uk/upload/documents/library/data_protection/practical_application/credit_explained_leaflet_2005.pdf

Margaret Miller [2000]: Credit reporting systems around the Globe: The state of the art in public and private credit registries.

http://citeseer.ist.psu.edu/cache/papers/cs/26042/http://zSzzSzecon.worldbank.orgzSzfileszSz2347_paper_on_surveys.pdf/miller00credit.pdf

Amparo San José Siestra [2002]: Credit Bureaus in Today's Credit Markets.

http://www.ecri.be/ecri/public/ECRI_RR_No.4.pdf

Skipton Building Society Annual Report & Accounts 2006.

http://www.skipton.co.uk/about_us/pdfs/report_accounts_2006.pdf

UK Department of Trade and Industry [2006]: Tackling Overindebtedness – Annual Report. London. http://www.ecri.be/ecri/public/Tackling_Overindebtedness.pdf

A Callcredit internetes honlapja: www.callcredit.co.uk

Az Equifax internetes honlapja: www.equifax.co.uk

Az Experian internetes honlapja: www.experian.co.uk

Az Office of Fair Trading internetes honlapja: www.offt.gov.uk

Az Office of the Information Commissioner internetes honlapja: www.ico.gov.uk

A CIFAS internetes honlapja: www.cifas.org.uk

3. Banki információs rendszerek Németországban

Nagy Dávid Krisztián

3.1. Bevezetés

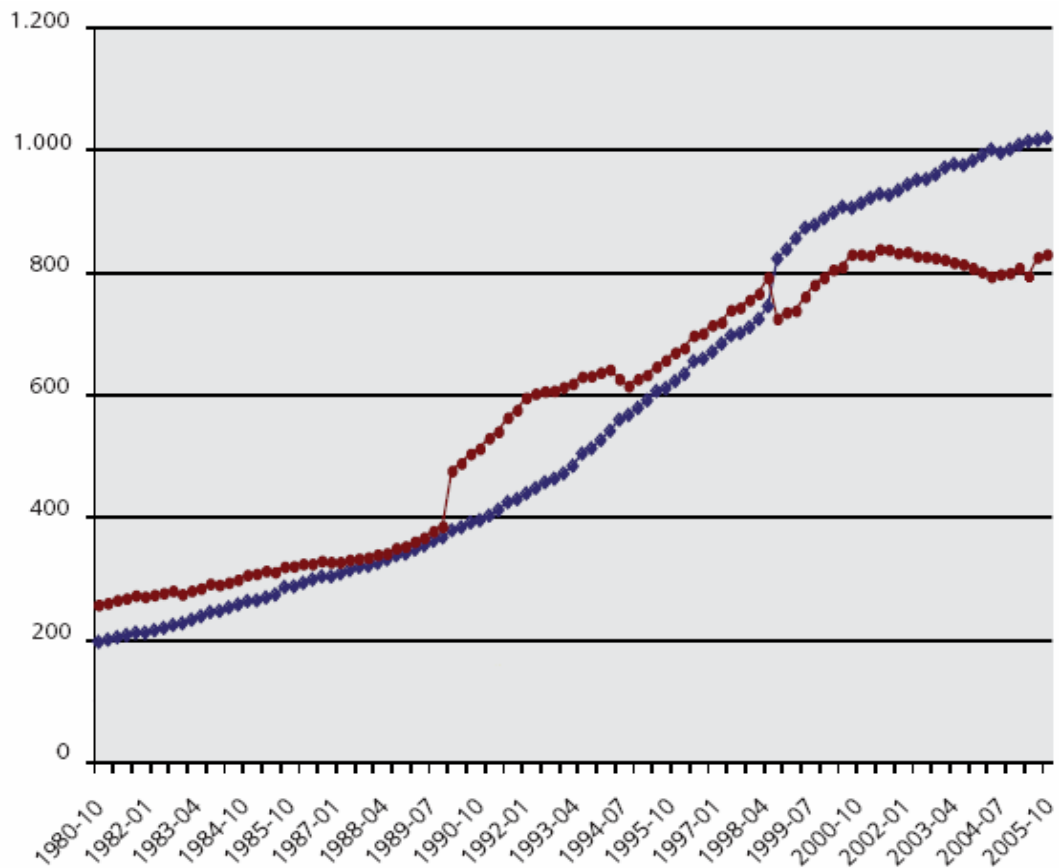
Jelen tanulmány azt vizsgálja, hogy milyen rendszerek szolgálják Németországban a bankok közti, személyi hitelekkel kapcsolatos információ-megosztást. Ilyen rendszer(ek) működtetése mindenhol a világban jelentős előnnyel jár a hitelnyújtó bankok számára, hiszen azáltal, hogy partnerük korábbi hitelviszonyaira vonatkozó információkat szereznek, csökkenthető a hitel vissza nem fizetéséből eredő kockázat. Ugyanakkor a jó adósok is nyernek az ügyfél-információs rendszerrel, mert a bank által kapott jelzés az ő esetükben a hitelképesség igazolásával járó adminisztrációs idő és költségek, valamint a kamatláb részét képező kockázati felár csökkenését eredményezheti.

A nemzetközi gyakorlatban előfordul, hogy az állam által létrehozott és működtetett szervezet (*Public* vagy *Central Credit Register*) látja el ezt a fontos funkciót, de az is, hogy magáncégek, úgynevezett credit bürok nyújtanak hitelinformációt azon társaságok számára, akikkel szerződést kötöttek erről (ugyanaz a szerződés többnyire értelemszerűen ellenkező irányú adatszolgáltatási kötelezettséget is előír). Németország adós-nyilvántartási rendszere „vegyesnek” mondható, mivel az állami információgyűjtés és a credit bürok párhuzamosan léteznek; előbbi azonban csak a különösen nagy összegű hitelt felvevőket regisztrálja, ezért szerepe csekély. A credit bürok közül a legjelentősebb a *Schutzgemeinschaft für allgemeine Kreditsicherung* (SCHUFA), amely széles körű kapcsolatai révén 63 millió németországi ügyfélről rendelkezik információval [SCHUFA Jahresbericht (2005)].

A részletes elemzést megelőzően érdemes néhány szót szólni az általunk vizsgált bank- és hitelezési rendszer méreteiről, fejlődésének tendenciáiról. A Német Szövetségi Köztársaságban 2007. május 15-én 2104 bejegyzett hitelintézet működött [BaFin (2007)]. Az általuk nyújtott személyi hitelek összértéke 1980 óta fennakadás nélküli növekedést mutat, 2004-ben elérte az ezermilliárd eurót (érdemes ezt az ötödekkora 1980-as értékkel összevetni), és, amint az *1. ábra* is mutatja, ma már meghaladja a vállalatok részére folyósított hitelek összegét.

További érdekes adat, hogy a személyi hitelek GDP-hez viszonyított aránya az 1990-es 110 %-kal szemben 2006-ban már 180 % volt. Az újonnan felvett (tehát nem már

meglévő) hitelek összege 2005-ben 9,5 %-kal emelkedett, így az év végén 32,5 milliárd eurót tett ki [SCHUFA Grundlagenschrift (2007)]. A személyi hitelek keresletének, ezáltal gazdasági jelentőségének ilyen mértékű növekedése azt a következtetést engedi levonni, hogy a hitelinformációs rendszer működésének hatékonysága egyre inkább az egész társadalom (és nem csupán a hitelügyletben közvetlenül résztvevők) érdekévé válik.

2. ábra: A németországi bankok által nyújtott személyi (kék) és vállalati hitelek (barna) összegének alakulása negyedévenként (milliárd euró)

Forrás: SCHUFA Grundlagenschrift [2007]

3.2. A nagy összegű hitelek állami nyilvántartása

A hitelügyletekre vonatkozó németországi törvény (*Gesetz über das Kreditwesen* vagy *Kreditwesengesetz*, rövidítve KWG) 13. és 14. paragrafusa előírja, hogy a hitelintézeteknek az általuk nyújtott „nagy” és „millióss összegű” hitelekről külön-külön vagy pedig együttesen,

negyedévente bejelentést kell tenniük a német központi bank (*Deutsche Bundesbank*) számára. (Más EU-tagállamokban is a jegybank látja el az állami hitelnyilvántartás feladatát.) Az adatszolgáltatás egyebek mellett a biztosítótársaságok számára is kötelező.

„Nagy összegű hitel” (*Großkredit*) alatt a saját tőke 10 százalékát elérő vagy meghaladó hitelnyújtást kell érteni (a saját tőke 25 %-át kitevő hitelt már nem is szabad folyósítani). „Millióss összegű hitelről” (*Millionenkredit*) beszélünk, ha a hitelösszeg meghaladja az 1,5 millió eurót. Ha a hitelt több vállalat együtt vette fel, a teljes összeg számít, tehát a bejelentést akkor is meg kell tenni, ha egy-egy vállalat önmagában nem lépte túl a fenti kritikus értékeket.

Ha a központi bank által vezetett Milliós Összegű Hitelek Nyilvántartó Központja (*Evidenzzentrale für Millionenkredite*) úgy találja, hogy egyazon személy vagy vállalat több helyről is millióss összegű hitelt vett fel, az érintett hitelintézeteket haladéktalanul értesíti. Az állami adósnyilvántartó rendszer tehát ilyen, a credit bürokhöz valamelyest hasonló „informáló funkciót” is ellát, de nem ez a tevékenysége a legfontosabb. Sokkal inkább lényeges, hogy a beérkező adatok elemzésével próbálja megbecsülni a hitelezési rendszerben jelen lévő kockázatot, illetve a kockázatok esetleges koncentrálódását. Funkciója tehát beilleszkedik a központi bank más, a pénzügyi és bankrendszer stabilitását felügyelő tevékenységei közé.

A Nyilvántartó Központ adatai alapján a millióss összegű hitelfelvételek száma az első három negyedévben tartósan valamivel 500 ezer fölött, összegük „mindössze” 7 milliárd euró körül mozog.⁴⁵ 2000-ben az állami információs rendszer 170 000 vállalatról és 96 000 fogyasztóról tárolt adatokat [Miller (2000)], utóbbi Németország 80 millióss lakosságához mérve elenyészőnek mondható. Megállapítható tehát, hogy az állami adósnyilvántartás a személyi hitelek felvevőinek nagy többségéről nem képes információkkal szolgálni sem az érintett bankok, sem azon gazdaságpolitikai döntéshozók számára, akik ismerni akarják lakosság eladósodottságának mértékét. A hitelinformációk iránti növekvő igényt ilyen szűkre szabott központi nyilvántartás mellett csak a magánkézben lévő credit bürok tudják kielégíteni.

⁴⁵ Forrás: Deutsche Bundesbank – Informationen der Evidenzzentrale für Millionenkredite.
http://www.bundesbank.de/bankenaufsicht/bankenaufsicht_kredit_evidenz.php

3.3. A SCHUFA

3.3.1. Általános információk

A *Schutzgemeinschaft für allgemeine Kreditsicherung* (magyarul *Általános Hitelbiztosítási Védsszövetség*, rövidítve SCHUFA) Németország legnagyobb jelentőséggel bíró credit bírója. 4500 partnervállalattal áll szerződéses kapcsolatban, tőlük (valamint állami forrásokból) szerzi be a hitelinformációkat. Partnerei elsősorban:

- bankok,
- takarékszövetkezetek,
- hitelkártya- és lízingtársaságok,
- biztosítók,
- kereskedelmi és telekommunikációs vállalatok [Árvai–Dávid–Vincze (2002)].

Kontaktformular Nichtbanken

Absender (Firma)
 Branche Bitte auswählen
 Anrede Bitte auswählen
 Name
 Vorname
 Straße / Hausnr.
 PLZ / Ort
 Telefon
 Telefax
 E-Mail
 Ihre Nachricht an uns

Auf Wunsch nehmen wir gerne telefonisch Kontakt zu Ihnen auf. Bitte geben Sie an, unter welcher Nummer wir Sie zurückrufen können.

Wir bitten um telefonische Terminvereinbarung.

Telefon
 (falls abweichend von oben angegebener Telefonnummer)

Gerne senden wir Ihnen kostenlos unsere Vertragspartnerbroschüre auf dem Postweg zu.

Wir bitten um Zusendung der Vertragspartnerbroschüre.

Hinweis zum [Datenschutz](#)

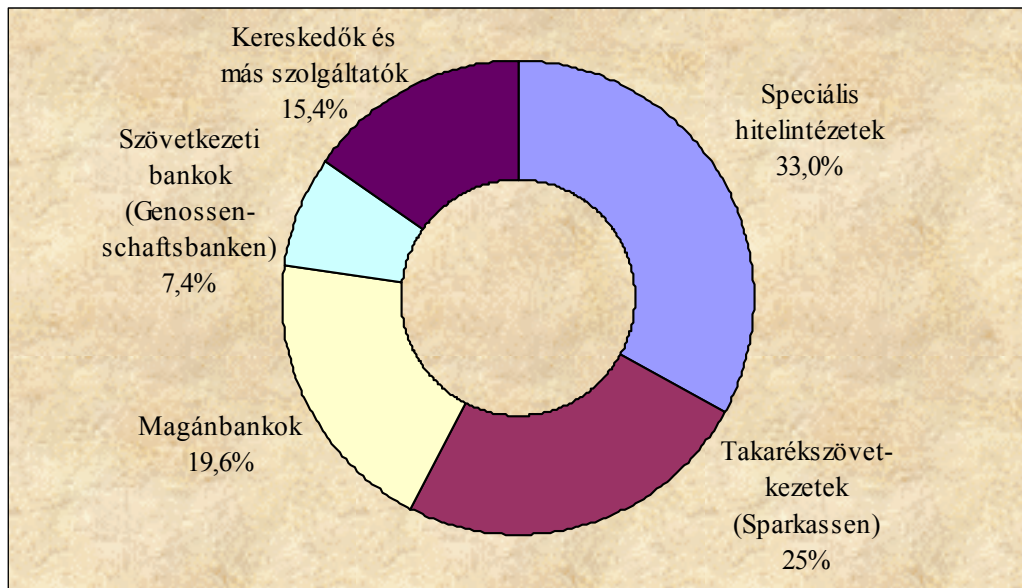
2. ábra: **Online partnerség-igénylőlap nem bankként működő vállalatok számára**

Forrás: www.schufa.de

A bankok, hitelintézetek és általában a pénzügyi szolgáltatók területén a SCHUFA gyakorlatilag 100 %-os lefedettséggel rendelkezik, de a takarékszövetkezetek legnagyobb hányadát is partnerének tudhatja.

2005-ben a SCHUFA 63 millió természetes személyről tárolt összesen 384 millió adatot [SCHUFA Jahresbericht (2005)].

3.3.2. Szervezet és tulajdonosi kör

3. ábra: A SCHUFA AG részvényesi köre
Forrás: SCHUFA Jahresbericht [2005] alapján

A SCHUFA Holding Aktiengesellschaft 2000-ben váltotta fel az addig működő kevésbé központosított struktúrát. Székhelye Hessen tartomány fővárosa, Wiesbaden. Öt regionális képviselettel rendelkezik, amelyek feladata az ügyfelekkel való közvetlen kapcsolattartás. A képviseleteknek nincs joguk különálló szabályok és díjak alkalmazására.

A SCHUFA AG részvényesei a szerződéses partnerek közül kerülnek ki. Ahogy az várható, túlnyomó többségben hitelintézetekről van szó (talán kevésnek tűnik a magánbankok 20 % alatti részesedése), de a kereskedők és más szolgáltatók szerepe is jelentősnek mondható.

A SCHUFA stratégiai részesedéssel rendelkezik az alábbi három társaságban:

- Forschungsinstitut INSIDERS Wissenbasierte Systeme GmbH (89,3 %),
- Spezialisten für Finanzsoftware invest solutions GmbH (33,5 %),
- Systemhaus für Finanzdienstleister InformationLinks GmbH (48 %) [SCHUFA Jahresbericht (2005)].

3.3.3. A SCHUFA története

Az 1920-as évek második fele a személyi hitelek robbanásszerű növekedésének korszaka volt Németországban. Köszönhető volt ez az első világháborút követő gazdasági fellendülésnek, valamint a pénz értékállóságának, amit nehézkesen bár, de sikerült megteremteni. Ekkoriban

jelentek meg az első elektromos háztartási berendezések is – hűtőszekrények, tűzhelyek, porszívók –, amelyek iránt különösen a legjobb jövedelmi helyzetben lévő fővárosi lakosok támasztottak számottevő keresletet. A *Berliner städtische Elektrizitäts-Aktiengesellschaft* (BEWAG), amely egyszerre nyújtott áramszolgáltatást és foglalkozott háztartási gépek értékesítésével, a lehető legszélesebb vásárlói kör megszerzése érdekében lehetővé tette, hogy termékeit hitelbe is megvásárolhassák; a hitel részleteit azután a havi áramszámlával együtt kellett törleszteni.

A BEWAG nem sokkal később már érzékelte a vissza nem fizetésből eredő kockázatot. Egy, a jól fizető adósok címét tartalmazó lista a cég vezetőjének, Dr. Walter Meyernek és ügyvédként dolgozó testvérének, Dr. Kurt Meyernek, valamint Kurt kollégájának, Dr. Robert Kaufmann-nak az ötlete volt. Elhatározták, hogy a listát más áram- és gázszolgáltatókkal, valamint a BEWAG-hoz hasonlóan részletfizetéses hitelt nyújtó bankokkal és kereskedelmi cégekkel közösen valósítják meg, ezért egy, a listát vezető független szervezet létrehozása vált szükségessé. Erre a célra alapították a SCHUFÁ-t 1927-ben.

A terv kezdetben csupán néhány ezer ügyfél adatainak tárolása volt, ezt a határt azonban igen hamar túllépték. A jól fizető adósoknak érdekükké vált, hogy bekerüljenek a nyilvántartásba, így a listák rövid időn belül elképesztően hosszúvá és átláthatatlanná váltak. A cég ekkor áttért a kartotékalapú rendszerre: minden bejegyzett adósról egy kártyát nyitottak. Két évvel a megalakulás után, 1929-ben már 1,5 millió kártya hevert a SCHUFÁ polcain. 1933-ban a cég 3000 Berlin környéki vállalkozás ügyfeleinek adatait őrizte.

A siker hatására Németország más városaiban is SCHUFÁ-társaságok alakultak. A második világháború mindegyiküket elsöpörte, az 1950-es évek gazdasági csodája viszont ismét megeremtette a hitelinformációs rendszer iránti igényt. Újra létrejöttek a regionális SCHUFÁ-vállalatok, és 1965-ben már több mint 10 millió alkalommal adtak partnereiknek tájékoztatást. Szükségessé vált az egyes társaságok tevékenységének NSZK-szintű koordinációja, ezért létrehozták a BUNDES-SCHUFÁ-t, székhelyül Wiesbadent választották. Egyben megindult a társaságonként, sőt tagállamonként eltérő szabályok és eljárások egységesítése.

Az 1970-es éveket két reformfolyamat jellemezte. Egyrészt a kartotékos rendszer elérte teljesítőképességének határát: számítógépes nyilvántartást kellett bevezetni. Másfelől 1978-ban elfogadták a szövetségi szintű adatvédelmi törvényt (*Bundesdatenschutzgesetz*), amelynek előírásai számos adatkezeléssel kapcsolatos intézkedést tettek szükségessé. A SCHUFÁ mindkét akadályt sikeresen vette, annak ellenére is, hogy ebben az időszakban egyre több helyen és alkalommal fogalmazódtak meg kritikák a tevékenységével, különösen az általa

adott téves információk számával kapcsolatban. 1985-ben a lekérdezések száma már 23 millióra rúgott.

Az 1990-es években a SCHUFA a hitelkártya, az elektronikus fizetés és kereskedelem, a mobiltelefon és más egyéb technológiai újdonságok, a számtalan lehetséges hitelkonstrukció, valamint a német újraegyesítés hatásaival kellett, hogy megbirkózzon. Mindezek mellett megfogalmazódott az igény arra, hogy az ügyfél hitelképességét egy, más európai országokban már régóta használt és bevált módszer, a *scoring* révén ne a rendelkezésre álló adatok felsorolásával, hanem egyetlen pontszámmal minősítsék. A *scoring*-szolgáltatás bevezetésének előkészületei 1995-ben kezdődtek, magára a bevezetésre egy évvel később került sor (a szolgáltatás részletesebb leírását lásd a 3.6. alfejezetben).

A SCHUFA felismerte, hogy a regionális társaságokra épülő decentralizált struktúra már nem felel meg a modern hitelpiac kihívásainak. Ezért 2000-ben a vállalatokat egyetlen cég, a wiesbadeni székhelyű SCHUFA Holding AG váltotta fel; a helyi képviseletek fennmaradtak, de az adatfeldolgozástól kezdve a díjak megállapításáig a legfontosabb funkciók a központba kerültek. A regionális társaságok korábbi részvényesei automatikusan a SCHUFA Holding részvényesei lettek.

A 2000 utáni évek további újítása volt az online elérhető szolgáltatások körének létrehozása és folyamatos bővítése (erre a célra önálló internetes portált is üzembe helyeztek *www.meineschufa.de* néven), az évente közzétett „eladósodottsági barométer” (*Schulden-Kompass*) és a Wiesbadeni Konferenciák szervezése; utóbbi kettőről a 3.7. alfejezet ad bővebb tájékoztatást.

3.3.4. A SCHUFÁ-nál tárolt adatok

A SCHUFA kezdetben csupán pozitív adóslistaként működött, mára viszont egyaránt tárol az ügyfelek előéletére vonatkozó pozitív és negatív információkat. Szívesen hangsúlyozza ugyanakkor, hogy a bejegyzett 63 millió ügyfél 93 százalékáról kizárólag pozitív adatok állnak rendelkezésre (ami a rossz adósokat valószínűleg egyáltalán nem nyugtatja meg).

A tárolt adatok öt kategóriába vannak sorolva [SCHUFA Jahresbericht (2005)]:

3. Az ügyfél alapadatai (*Basisdaten* vagy *Kontaktdaten*):
 - a) Név (elő- és utónév)
 - b) Születési hely
 - c) Cím és korábbi címek

4. Az ügyfél hitelügyleteinek típusa, tárgya és fizetési feltételei:
 - a) Hitel- vagy lízingszerződés – összeg és futamidő
 - b) Folyószámlanyitás és hitelkártya-kibocsátás
 - c) Számlanyitás telekommunikációs vállalatnál
 - d) Ügyfélszámla nyitás kereskedelmi vállalatnál
5. Fizetési kötelezettségek nem teljesítése:
 - a) Az ügyfél által nem vitatott, esedékes kötelezettségek, amelyekre az ügyfelet figyelmeztették
 - b) Bírósági döntésből vagy annak végrehajtásából eredő kötelezettségek
6. Folyószámla helytelen célra való használata, amelyet letiltás követett
7. Hivatalos jegyzékben történő rögzítés, hivatalos jelentés az ügyfélről

Amiről hangsúlyozottan nem tárolnak információt:

- a hitelfelvétel célja,
- az ügyfél jövedelme,
- az ügyfél állampolgársága,
- az ügyfél vallási hovatartozása.

A SCHUFA szerződéses partnereinek az adatvédelmi törvény értelmében az ügyféllel úgynevezett *SCHUFA-záradékot (SCHUFA-Klausel)* kell aláíratniuk, hogy adatait a cégnek továbbíthassák. Az adósnnyilvántartásban szereplő információkat a SCHUFA kizárólag a partnereknek, illetve – saját adatok lekérdezése esetén – magának az adósnak a számára teszi elérhetővé. Minden egyes lekérdezést pontosan dokumentálnak, továbbá – az adatvédelmi törvény előírásainak megfelelően – szűrőpróbaszerűen azt is ellenőrzik, hogy ténylegesen szüksége volt-e a partnernek a kért információkra.

3.3.5. A SCHUFA által nyújtott szolgáltatások: saját adatok lekérdezése (Eigenauskunft)

Mindenkinek joga van megtekinteni azokat az adatokat, amelyeket a SCHUFA vele kapcsolatban tárol. Ez a lekérdezés Bonnban és a Rajna-Sieg-térségben 2005-től, 2006 szeptembere óta viszont már országsszerte online is megtehető: a *www.meineschufa.de*-n van rá lehetőség, bár nem teljesen ingyen: egy negyedévre szóló előfizetés 7 euró 80 centbe,

míg ugyanez egy évre 15,60-ba kerül⁴⁶. Ha az ügyfél hibás adatokat talál, követelheti azok korrigálását.

Mindezekon kívül telefonon is kapcsolatba lehet lépni a SCHUFÁ-val (14 eurócentért percenként), de adatvédelmi okokból személyi adatokkal kapcsolatos tájékoztatásra és reklamációra itt nincs mód⁴⁷.

3.3.6. A SCHUFA által nyújtott szolgáltatások: scoring

A *scoring* pontos jelentése: „tudományosan kifejlesztett, standardizált, tapasztalati adatok matematikai-statisztikai elemzésén alapuló módszer, amely meghatározott jellemzőkkel rendelkező csoportok, illetve potenciális vagy létező személyek magatartásának előrejelzésére irányul” [SCHUFA Grundlagenschrift (2007)]. A scoring alkalmazása az 1950-es években (Németországban a '80-as években) kezdődött, a SCHUFÁ-nál – ahogy már említettük is – 1995-ben kezdtek el gondolkodni egy ilyen szolgáltatás bevezetésén, és ez 1996-ban valósult meg.

A SCHUFA által kínált scoring-szolgáltatás lényege, hogy a nyilvántartásban szereplő adatok alapján ügyfelek egy csoportjának hitelképességét egyetlen számmal írja le. Ezt a számot, a *score-értéket* vagy *-pontszámot* úgy is lehet értelmezni, hogy annak a valószínűségét méri, hogy az ügyfél a hitelszerződésben szereplő feltételeket maradéktalanul teljesíti. A SCHUFA partnereinek értelemszerűen azért éri meg igénybe venni ezt a szolgáltatást, mert így még egyszerűbben képesek ügyfeleik megítélésére, a hitelnyújtással járó kockázatok értékelésére. Gyakran előfordul, hogy a vállalatok saját scoring-eljárást működtetnek, amely azonban figyelembe veszi a SCHUFÁ-tól kapott értéket is [SCHUFA Jahresbericht (2005)]. A tárolt adatok lekérdezéséhez hasonlóan nemcsak a partnerek, hanem maguk az ügyfelek is kérhetik score-pontszámuk kiszámítását.

A score-érték a SCHUFA esetében 1 és 1000 között lehet: minél magasabb, annál nagyobb a hitel visszafizetésének valószínűsége. Egy 1000 pontra értékelt hitel tulajdonképpen egyáltalán nem járna kockázattal.

Fontos megjegyezni, hogy a score-értékek nem személyhez kapcsolódnak. Egyfelől, maga az eljárás az ügyfeleket jellemzőik alapján *kockázati osztályokba (Risikoklassen)* sorolja, és a teljes osztályt figyelembe veszi a pontszám kialakításakor. Másrészt, a score-érték attól is függ, hogy milyen jellegű hitelt akar felvenni az ügyfél. Előfordulhat, hogy

⁴⁶ Forrás: www.meineschufa.de

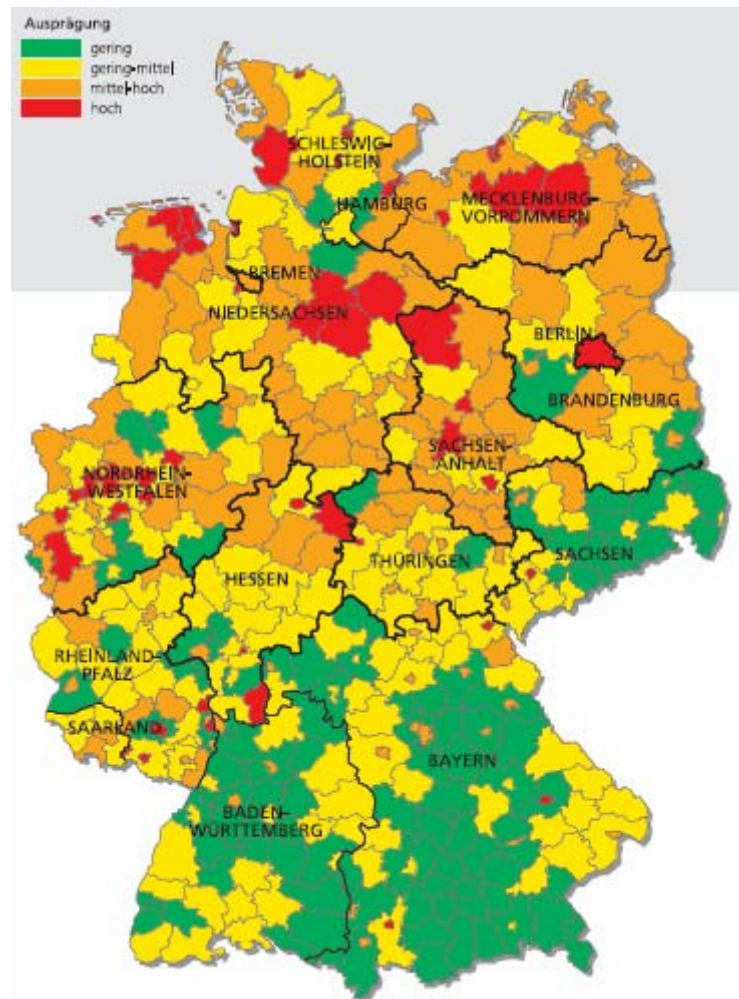
⁴⁷ Forrás: SCHUFA Eigenauskunft. www.schufa.de/downloads/SCHUFA_Eigenauskunft_0107.pdf

ugyanannál a személynél teljesen más pontszám jön ki, ha jelzálog-, és más, ha áruhitelt szeretne igénybe venni. Ezen kívül a hitelfelvétel időpontja is befolyásoló tényező.

A scoring-eljárásra nagyon komoly adatvédelmi előírások vonatkoznak. A pontszám kiszámításakor csak azokat az ügyféladatokat szabad figyelembe venni, amelyeket az adós maga is bármikor lekérdezhet. A score-érték üzleti titkoknak minősül. Mivel a SCHUFA a müncheni egyetem Statisztikai Intézetének Tanácsadó Laborjával (*Statistischer Beratungslabor des Instituts für Statistik, STATLAB*) együtt dolgozik a scoring-rendszer tökéletesítésén, a pontszámok a számítógépes rendszerben eltárolásra kerülnek – de szigorúan név nélkül.

3.3.7. A Schulden-Kompass és a Wiesbadeni Konferenciák

Ebben az alfejezetben a SCHUFA két olyan tevékenységét mutatjuk be, amely szigorú értelemben nem jellemző a credit bírókra. A Schulden-Kompass és a Wiesbadeni Konferenciák révén ugyanis a társaság közérdekű információkat nyújt az egész társadalom számára.

4. ábra: Németország eladósodottsági térképe. A legrosszabb helyzetben lévő területek piros, a legkevésbé eladósodottak zöld színnel vannak jelölve

Forrás: www.schulden-kompass.de

A SCHUFA 2003 óta évente teszi közzé a német lakosság eladósodottságáról szóló elemzését *Schulden-Kompass* néven (magyarul talán „eladósodottsági barométernek” lehetne nevezni)⁴⁸. Ebben különböző mutatószámokkal vizsgálja, hogyan alakul az eladósodottság időben, régióként, társadalmi csoportonként, stb. A 6. ábra a németországi járások *egyéni eladósodottsági indexszel (Privatverschuldungsindex, PVI)* mért helyzetét szemlélteti.

A SCHUFA által szervezett Wiesbadeni Konferenciák sorozata 2002. május 8-án kezdődött, a hatodikat (eddig az utolsót) 2006. május 29-én tartották. A konferenciákon pénzügyi és hitelügyi problémák, adat- és fogyasztóvédelmi kérdések megvitatása mellett kiemelt helyet foglal el a Schulden-Kompass-ok elemzése.

⁴⁸ A Schulden-Kompass internetes honlapja: www.schulden-kompass.de. A legfrissebb, 2006. évi Schulden-Kompass letölthető innen: http://www.schulden-kompass.de/downloads/sk06_gesamt.pdf.

Bilanz zum 31. Dezember 2005	Stand 31.12.2005 EUR
A K T I V A	
A. ANLAGEVERMÖGEN	16.256.322,72
B. UMLAUFVERMÖGEN	11.857.757,49
C. RECHNUNGSABGRENZUNGSPOSTEN	3.667.622,07
	31.781.702,28
P A S S I V A	
A. EIGENKAPITAL	9.266.928,51
B. RÜCKSTELLUNGEN	16.763.497,25
C. VERBINDLICHKEITEN	5.323.545,82
D. RECHNUNGSABGRENZUNGSPOSTEN	427.730,70
	31.781.702,28
	2005 EUR
Kennzahlen zum Ergebnis	
(für die Zeit vom 01. Januar bis 31. Dezember 2005)	
1. Umsatzerlöse	73.814.980,94
2. Betriebsergebnis	2.919.790,39

5. ábra: A SCHUFA AG 2005-ös mérlege

Forrás: SCHUFA Jahresbericht [2005]

3.3.8. Vagyon és jövedelmezőség

Az 5. ábra a SCHUFA AG 2005-ös vagyonmérlegének vázlatos képét mutatja. 31,8 millió eurós mérlegfőösszege (ebből a saját tőkeállomány értéke 9,3 millió) mellett a társaság éves forgalma megközelítette a 74 millió, míg az üzleti eredmény a 3 millió eurót.

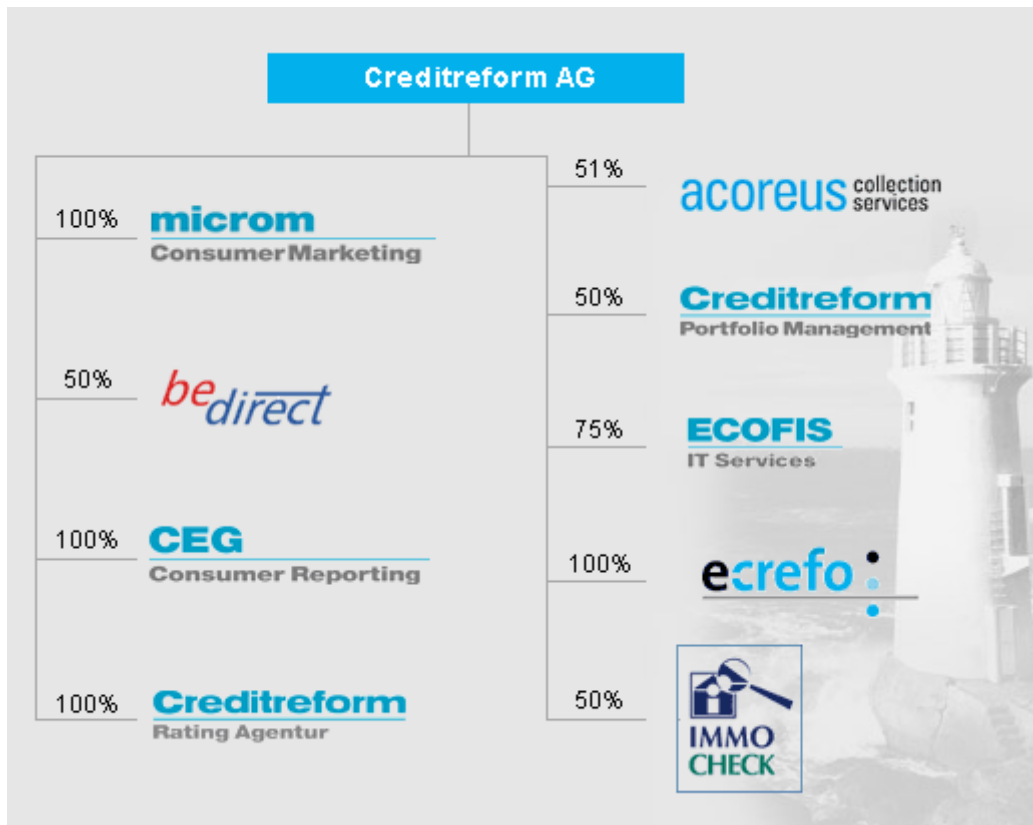
3.3.9. Etikai kérdések

Egy olyan szervezet működésével kapcsolatban, amely a német állampolgárok túlnyomó többségének bizalmas adatait kezeli, értelemszerűen nagyszámú etikai probléma merül fel. Ezek közül sok a *transzparencia* kérdése köré szerveződik. Az, hogy a hiteladatokba csupán az érintettek nyerhetnek betekintést, törvényileg is szabályozott, világos elvárás. Sokkal több a probléma azzal kapcsolatban, hogy a SCHUFA működését, az adatok felhasználásának folyamatát mennyire kell és lehet megosztani a nyilvánossággal.

Ha a vállalatok hagyományos modelljéből indulunk ki, a SCHUFA tevékenysége inputoldali, az inputok outputtá való átalakításához kapcsolódó és outputoldali folyamatokra osztható. Az inputok, vagyis az ügyfelek adatai esetében 100 százalékgig nyilvános, hogy az információk honnan származnak, vagyis bárki megismerheti a SCHUFA partnereinek listáját, valamint azt, hogy a további adatokat mely állami nyilvántartásokból szerzi be. Magukra az adatokra és az ügyfelek személyére a nyilvánosság értelemszerűen nem vonatkozik. Fontos még az, hogy a SCHUFA mely információit *nem* használja fel: többek között nem von le semmilyen következtetést az ügyfelek lakóhelye, vagy a marketingcéllal, például vásárlási szokásaikról gyűjtött adatok alapján.

A nyilvánosság legnagyobb mértékű kizárása az átalakítás esetében figyelhető meg. A scoring-pontszám meghatározására szolgáló metódusok például teljes mértékben titkosak. Itt értelemszerűen a SCHUFA saját üzleti érdekei dominálnak: a credit bürok közti versenyben nagy hátrányra tenne szert, ha kiadná azokat az eljárásokat, amelyek szerint az információit feldolgozza. Hangsúlyozza ugyanakkor, hogy ez – annak folytán, hogy az adatok *valamennyi forrása* nyilvános – semmilyen hátrányt nem jelent a társadalom számára (sőt, éppen az ellenkezője volna káros, mert nagyobb teret adna az adatokkal való manipulációnak) [SCHUFA Grundlagenschrift (2007)].

Végül, az outputoldali információk esetében merül fel talán a legkevesebb probléma. Világosan szabályozva van, hogy a SCHUFÁ-nál kinek van joga kiről adatokat lekérdezni, illetve szolgáltatásokat igénybe venni.

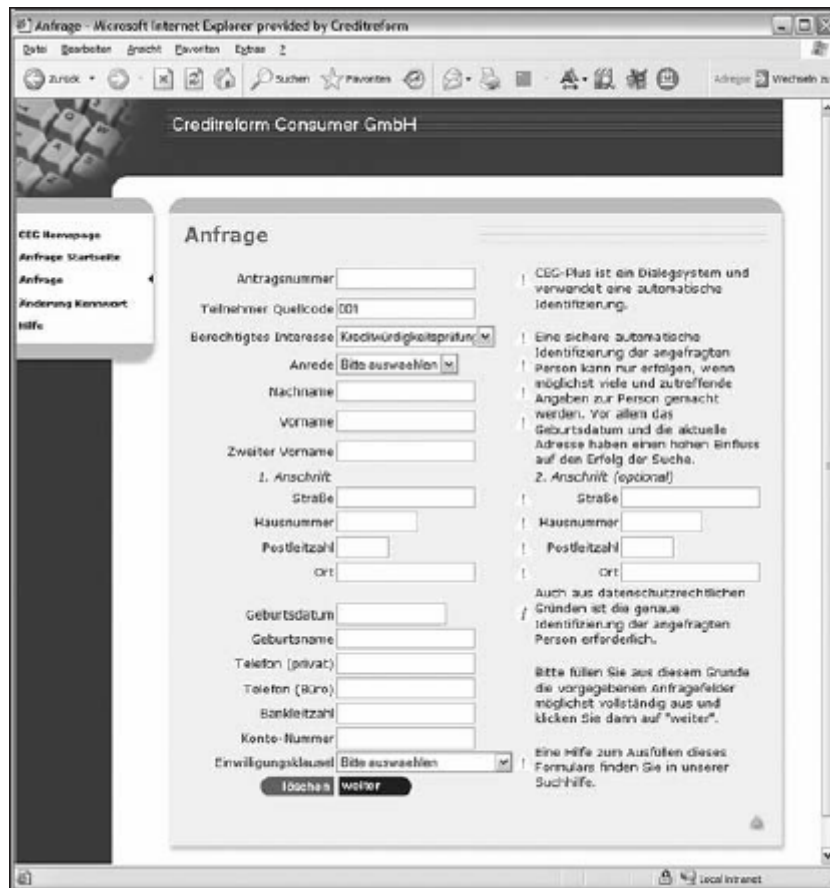
6. ábra: A Creditreform csoport felépítése
(a százalékok a Creditreform AG részesedéseit mutatják)

Forrás: www.ceg-plus.de

3.4. A CEG Creditreform Consumer GmbH

Röviden bemutatjuk a SCHUFÁ-nál lényegesen kisebb, de még elég komoly szerepet játszó credit bírót, a *CEG Creditreform Consumer GmbH*-t is. A cég a *Creditreform Aktiengesellschaft* leányvállalataként működik (a Creditreform AG egyéb érdekeltségeiről ld. a 8. ábrát).

A CEG 21 millió személyről tárol összesen 58 millió pozitív vagy negatív hitelinformációt [CEG Fakten und Technik (2007)]. Az adatokat a SCHUFÁ-hoz hasonlóan szerződéses partnerei révén szerzi be, és számukra is teszi elérhetővé. A korábbi hitelfelvételek, adósságok, számlaadatok, stb. listázásán kívül például azt is meg tudja mondani, hogy a vizsgált ügyfél rendelkezik-e valamilyen vállalkozásban részesedéssel vagy vezető pozícióval.

7. ábra: Online lekérdezési lap

Forrás: CEG Fakten und Technik [2007]

A CEG által nyújtott szolgáltatások:

- ügyfeladatok lekérdezése (online vagy offline),
- saját adatok lekérdezése (online vagy offline), reklamációs lehetőség,
- scoring,
- naponta frissített telefonkönyv,
- az ügyfelek címéhez kapcsolódó földrajzi adatok.

A társaság készít még éves rendszerességgel egy úgynevezett *SchuldnerAtlas* is, amely témájában meglepő hasonlóságot mutat a SCHUFA *Schulden-Kompass*ával.

Összességében úgy tűnik, hogy a CEG által tárolt adatok köre, akárcsak az általa nyújtott szolgáltatásoké, a SCHUFÁ-énál valamivel szélesebb körű. Ezzel a vállalat nyilvánvalóan azt próbálja kompenzálni, hogy nyilvántartásában a SCHUFÁ-nál jegyzett ügyféllétszámnak mindössze egyharmada szerepel.

3.5. Összegzés

Összességében elmondható, hogy Németországra a bankok közötti hitelinformáció-megosztás fejlett és nagy hagyományokra visszatekintő rendszere jellemző, amely – mivel az állami nyilvántartásba való bekerülés küszöbértéke kiugróan magas – szinte teljes egészében a magánkézben lévő credit bürókra épül. Utóbbiak közül a bejegyzett ügyfelek száma alapján egyértelműen a SCHUFÁ-é a vezető szerep, rajta kívül még a CEG Creditreform Consumer GmbH is említésre méltó.

A SCHUFÁ (és a CEG is) az általa tárolt pozitív és negatív információkat szerződéses partnereitől (bankoktól, takarékszövetkezetektől, hitelkártya- és lízingtársaságoktól, stb.) szerzi be, és nekik is adja tovább. Lehetőség van saját adataink lekérdezésére is. Az 1978-ban elfogadott szövetségi adatvédelmi törvény (*Bundesdatenschutzgesetz*) szigorú előírásokat szab az adatok kezelésére vonatkozóan.

A két vezető credit büro emellett sikeresen tudta extra szolgáltatások nyújtásával javítani a jövedelmezőségét. Az ügyféllel kapcsolatos információkat egyetlen pontszámba tömörítő *scoring* a partnerek számára nagymértékben megkönnyíti a hitellel járó kockázatok értékelését.

Sajnos nem sikerült adatokat találni a német adósnnyilvántartó rendszer kamatlábakra gyakorolt hatásával kapcsolatban. Ez már csak azért is problémás, mert a széleskörű adatbázissal rendelkező, jelentős bankok között nincs olyan, amelyik ne lenne a SCHUFÁ szerződéses partnere. A SCHUFÁ 2005-ös éves jelentése mindenesetre azt állítja, hogy a társaság működése évente néhány milliárd euróra tehető haszonnal jár a német gazdaság számára; ezt az értéket ugyanakkor semmivel sem támasztják alá [SCHUFÁ Jahresbericht (2005)].

Irodalomjegyzék

Árvai Zsófia – Dávid Zsuzsanna – Vincze Judit [2002]: Hitelinformációs rendszerek. Gyakorlat és fejlődési irányok. Hitelintézeti Szemle, I. évfolyam 5. szám.

Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (BaFin) [2007.05.26]: Verzeichnis der Kreditinstitute. <http://www.bafin.de/datenbanken/ki.pdf>

CEG Fakten und Technik [2007. jan.]. <http://www.ceg-plus.de/mddload.htm?id=2086>

Gesetz über das Kreditwesen (Kreditwesengesetz, KWG). Utolsó módosítás: 2007.01.05. <http://www.bafin.de/gesetze/kwg.htm>

Margaret Miller [2000]: Credit reporting systems around the Globe: The state of the art in public and private credit registries. http://citeseer.ist.psu.edu/cache/papers/cs/26042/http:zSzzSzecon.worldbank.orgzSzfileszSz2347_paper_on_surveys.pdf/miller00credit.pdf

SCHUFA Grundlagentext Zusammenfassung [2007].

http://www.schufa.de/downloads/grundlagen_zusammenfassung.pdf

SCHUFA Jahresbericht 2005. http://www.schufa.de/downloads/jb_2005_final_d.pdf

SCHUFA Jubiläumsbroschüre [2002].

http://www.schufa.de/downloads/jubilaumsbroschuere_75j.pdf

A CEG internetes honlapja: www.ceg-plus.de

A SCHUFA internetes honlapja: www.schufa.de.

4. A spanyol bankrendszer és hitelinformációs rendszerek sajátosságairól

Nagy Igor

4.1. A spanyol bankrendszer kialakulása, sajátosságai

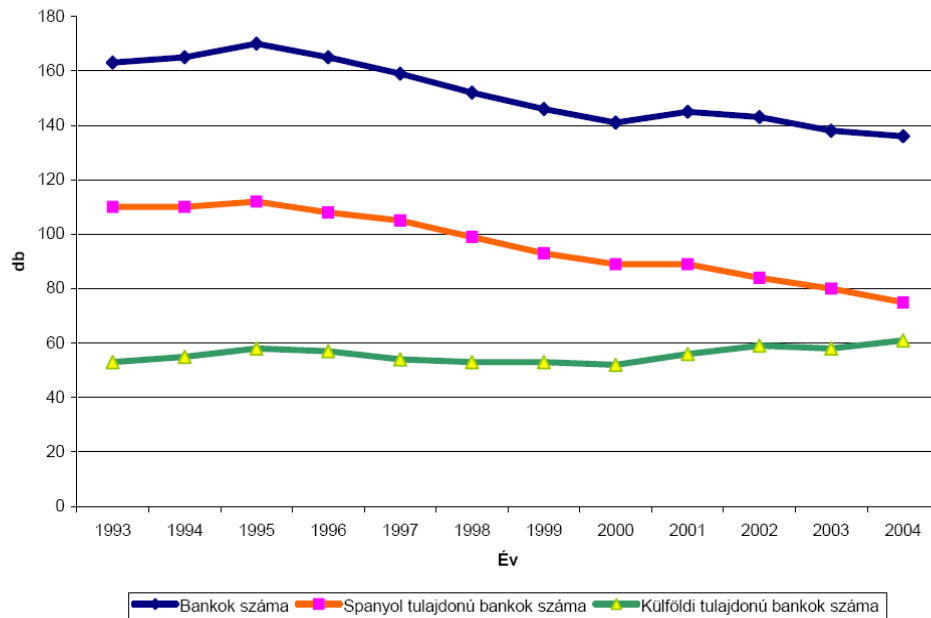
A Franco rezsim alatt -az 1970-es évek közepéig- a spanyol bankrendszer zárt és szabályozott volt, a meglévő bankok vezető szerepét a Banco de España (Spanyol Nemzeti Bank) töltötte be, amely később a jegybank feladatait ellátó intézménnyé vált.

Az Európai Közösséghez való csatlakozás (1986) nagyban elősegítette a pénzügyi szektor liberalizálását, technológiai modernizációt hajtottak végre, banki gyakorlatokat közelítették az európaiakhoz, és 1987-re liberalizálták a kamatlábakat, és a bankok jutalékát is.

A csatlakozást követően Spanyolország haladékokat kapott arra, hogy leépítse a külföldi hitelintézetek működésére és belépésére vonatkozó szabályozási rendszert, melynek következtében 1993-tól megszűnt minden korlátozás a külföldi tulajdonú bankokra vonatkozólag.

A privatizáció viszonylag későn, 1993. elején kezdődött el az Argentario nevű holding értékesítésével, amely magába foglalta az összes állami tulajdonban lévő pénzügyintézetet.

A külföldi tulajdonú bankok száma a korlátozó tényezők megszűnését követően a következőképpen alakult:

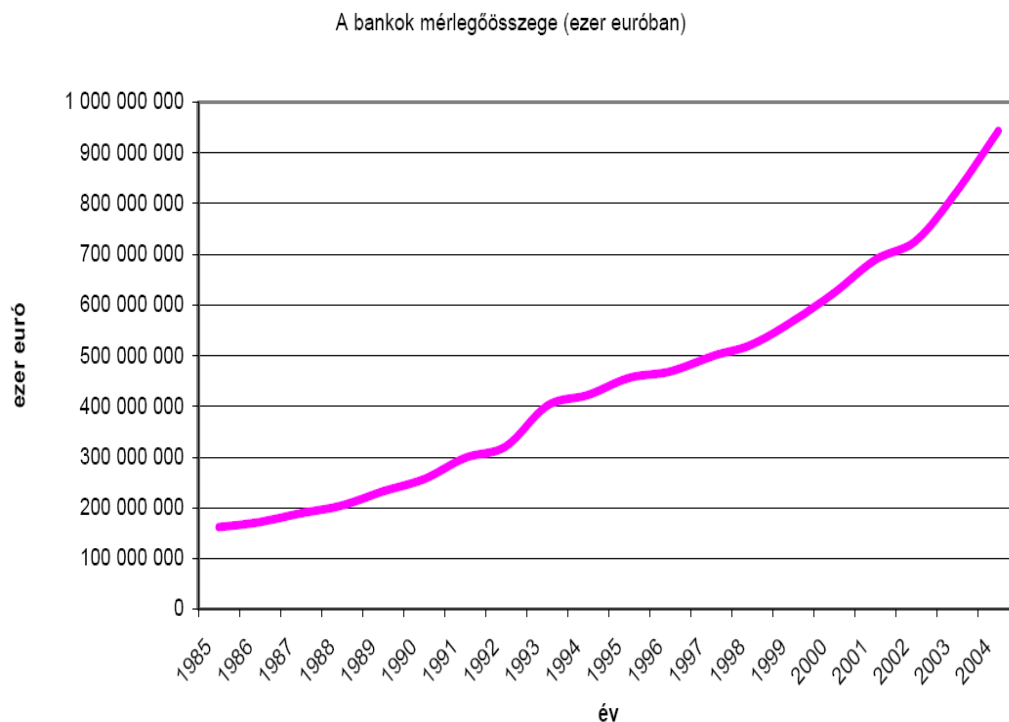

1. ábra: A külföldi tulajdonú bankok számának alakulása Spanyolországban.

Forrás: www.bde.es

Az ábrából kitűnik, hogy a külföldi tulajdonú bankok piacra lépése nem növelte jelentősen a bankok számát. A spanyolországi bankok száma az 1993-as 163-hoz képest, 170-ig emelkedett 1995-re, majd ezután csökkenés mutatható ki, és 2004-ben már csak 136 bank működött Spanyolországban.

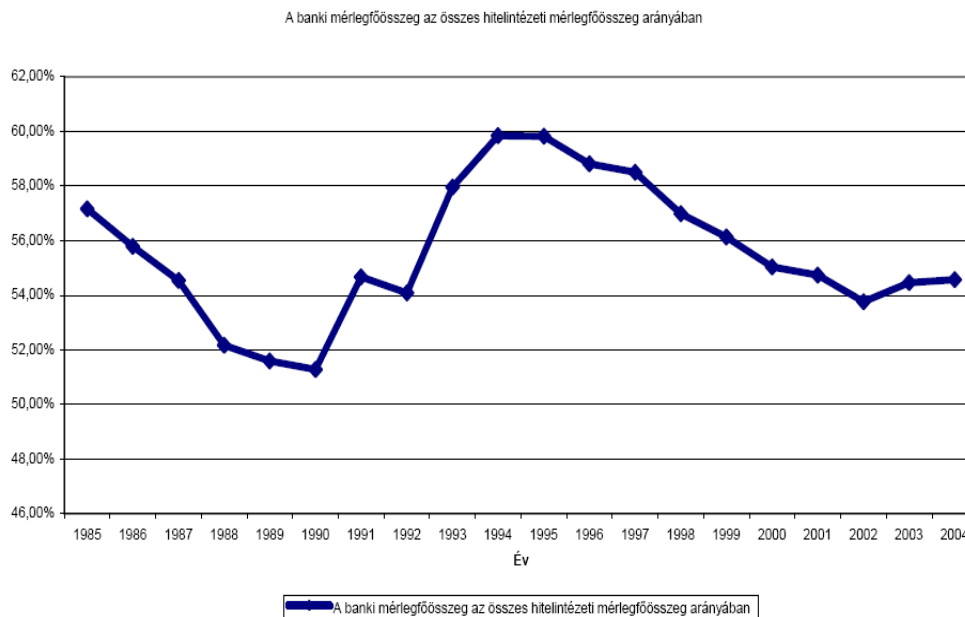
Kimutatható, hogy a külföldi tulajdon előtti szabad út jótékony hatással volt a bankok mérlegfőösszegére. Az 1993-as 401 milliárd eurós mérlegfőösszeghez képest, a bankok mérlegfőösszege 1997-re már elérte az 500 milliárd eurót, mely 2004-re tovább növekedett 943 milliárd euróra.

2. ábra: A bankok mérleg-főösszege euróban.

Forrás: www.bde.es

Említésre méltó, hogy a spanyol pénzügyi rendszerben jelentős szerepet töltenek be a bankokon kívül a takarékbankok és a hitelszövetkezetek. A kilencvenes évek elején, a külföldi tulajdonosok előtt lebomló akadályok komoly hatással voltak a bankszektor pénzügyi rendszerben belül betöltött szerepére is. A következő ábra a bankok mérlegfőösszegének arányát mutatja az összes pénzügyi közvetítő intézet mérlegfőösszegének arányában.

3. ábra: A bankok mérleg-főösszege az összes hitelintézet mérleg-főösszegének arányában.

Forrás: www.bde.es

Az ábrából megállapítható, hogy a bankok szerepe a spanyol pénzügyi közvetítő rendszeren belül 1990-től erőteljes növekedésnek indult. Ezt a folyamatot bizonyítja, hogy a külföldi versenytársak előtt lebomlottak az akadályok. A mutató az 1992-es 54%-os értékről 1995-ben megközelítően 60%-ra ugrott. Bár a bankok piaci részesedésének növekedése a külföldi versenytársak megjelenését megelőzően már elkezdődött, az új versenytársak működésével ez a folyamat pedig már fokozottan érvényesült. Jellemzővé vált, hogy a bankok arányaiban egyre több ügyfelet tudtak elcsábítani más hitelintézetektől. Valószínűsíthető, hogy a kilencvenes évek elejéig nem szándékoztak hagyományosan más, nem banki hitelintézetek, például hitelszövetkezetek ügyfeleit is megszerezni.

Az előállt verseny hatására azonban ezeket az ügyfeleket is egyre szívesebben hitelezték annak érdekében, hogy a korábbi piacon betöltött pozíciójukat fenn tudják tartani.

A spanyol vezetés gyakorlata azonban lehetőséget adott a verseny bizonyos torzítására is, ezt bizonyítja, hogy a külföldiek jóval az Európai Unióhoz való csatlakozást követően, csak 1993 után alapíthattak a hazaiakkal megegyező feltételek mellett bankot, és a spanyol pénzügyi rendszerben továbbra is a hazai tulajdonosú bankok száma a jelentősebb.

A versenyt végül a külföldi bankok 1993-as, mindenféle diszkriminatív rendelkezések alóli felmentése jelentette. A verseny egyre nagyobb élénkülése szemléltethető a bankok csökkenő eszközarányos nyereségének, és csökkenő eszközarányos működési költségének alakulásával

Spanyolország – nemzetközi összehasonlításban – a kilencvenes évek elején túlbanksított volt, hatalmas a fiókhálózattal rendelkezett. Ez túlméretezett költségeket jelentett, és az egy alkalmazottra jutó termelékenység európai összehasonlításban alacsonynak mondható. A hatalmas fiókhálózat azonban egyben az erőssége is volt a spanyol bankoknak, ugyanis emiatt a külföldi bankoknak nagyon nehéz volt betörni a spanyol piacra.

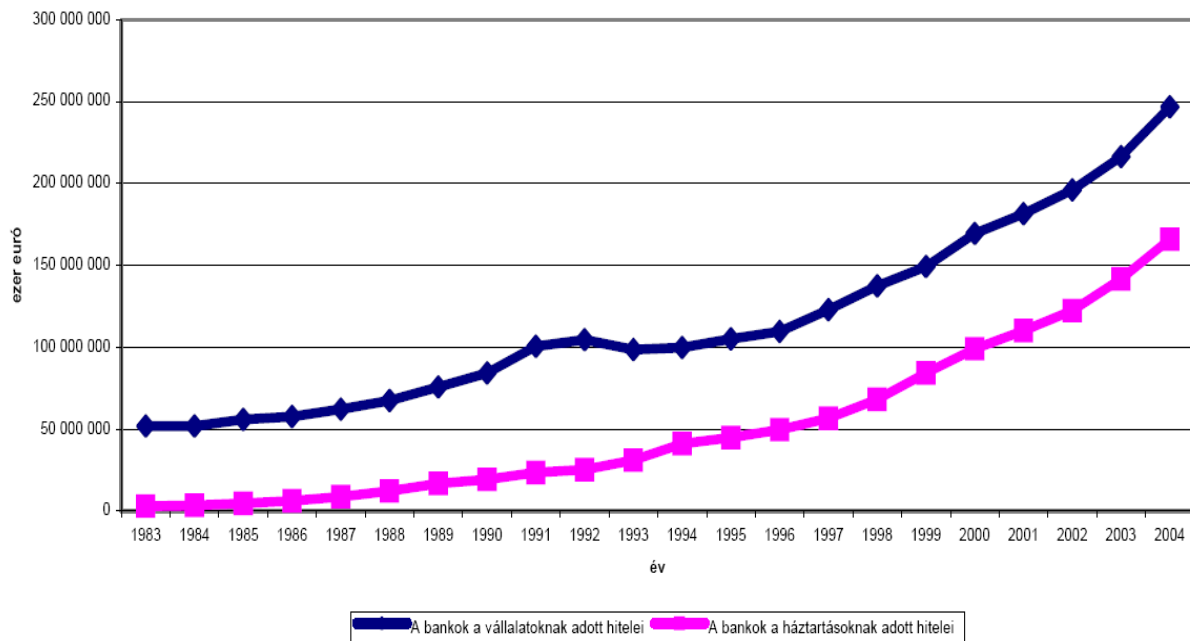
A „túlbanksításnak” köszönhetően a kilencvenes évek liberalizációját követően a külföldi tőke elsősorban nem a külföldi tulajdonú bankok közvetlen lakossági és vállalati hitelkihelyezéseivel került be az ország bankpiacára. A spanyol bankok törekedtek rövidlejáratú bankközi forrásokat beszerezni az európai bankközi piacról, és aztán ezeket a hiteleket kiközvetíteni a finanszírozandó spanyol entitások felé. 1997 és 2000 között a külföldi megnövekedett hitelkeresletet már csak 44%-ban fedezték a rezidensforrások. Mivel a külföldi bankközi források lényegesen olcsóbbak voltak, mint a spanyol források, így ezek bevonása csökkentette a kamatokat. Ez a tendencia nagyban hozzájárult az ezredforduló környékén tapasztalható dinamikus hitelnövekedéshez, és kiváltotta a vállalati szektor közvetlen külföldi forrásbevonásának nagy részét.

A spanyol emberek egy-egy bankhoz való hűsége a társadalmi, emberi beállítottságból adódik, és az évek során sem változott alapvetően. Ha nem is lehetetlen, de nagyon nehéz rávenni őket arra, hogy átvigyük számlájukat az egyik bankból a másikba. A spanyol emberek elsősorban nem az árak, azaz a kamatok és a jutalékok alapján választanak bankot, hanem a megbízhatóság, és a mindennapi tapasztalataik alapján.

A meglévő kiszolgáltatottság 1993-at megelőző időszakot jellemző bankok közötti verseny hiányából adódik, és magas árakban nyilvánul meg.

Ha a vállalatoknál lévő hitelek nagyságának alakulását vizsgáljuk, megállapítható, hogy a külföldi bankok megjelenésének köszönhető verseny nem volt nagy hatással a vállalatok által felvett hitelekre. 1993-ban a vállalatoknál lévő hitelek nagysága 98,7 milliárd euró volt. Ez 1996-ra mindösszesen 110 milliárd euróra nőtt. Ugyanezen időszaka alatt a háztartásoknak adott hitelek nagysága az 1993-as 31 milliárd euróról 50 milliárd euróra nőtt.

Bankok által adott vállalati és háztartási hitelek

4. ábra: A bankok által nyújtott vállalati és lakossági hitelek

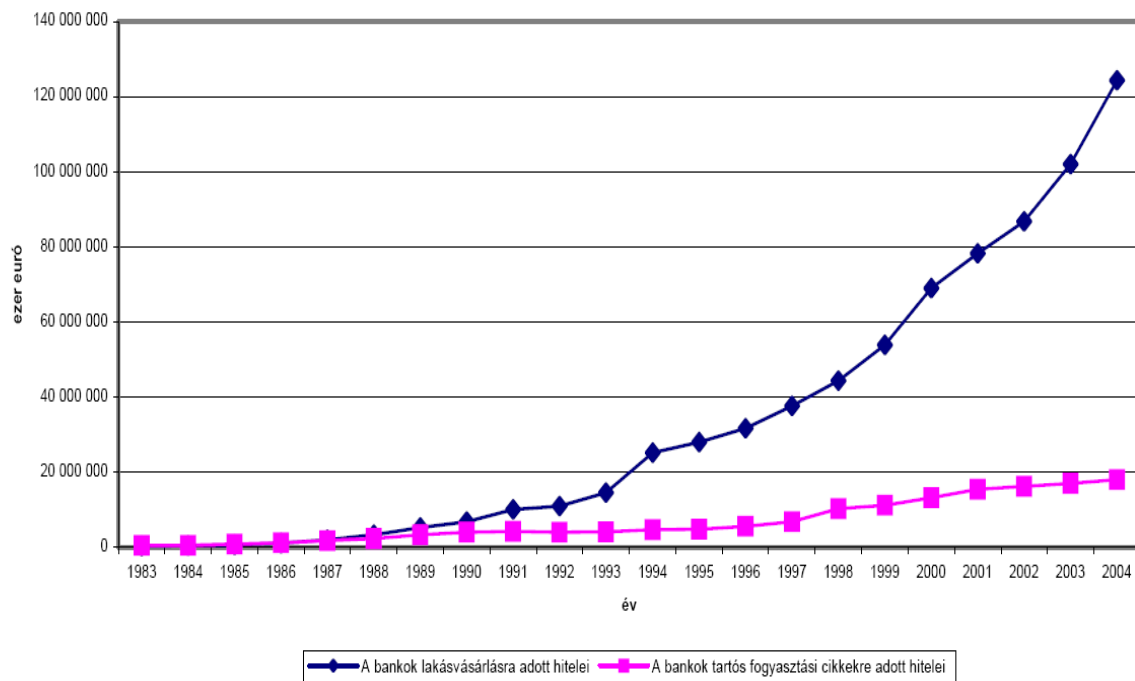
Forrás: www.bde.es

Ha a háztartási és a vállalati hitelek összefüggéseit vizsgáljuk, elmondható, hogy a háztartási hitelek sokkal költségesebbek a bankoknak, mint a vállalati hitelek, mivel a lakosság minél szélesebb körű elérése nagyobb fiókhálózatot és nagyobb marketingköltségeket igényelnek. Biztonságos hitelkihelyezés szempontjából a vállalati hitelek behajtása sokkal biztosabb, mint a háztartásoké, ugyanis a bankok nyomást tudnak gyakorolni a vállalatok működésére, kikényszerítve azok profitabilitását. Ezzel szemben a háztartások adósságszolgálati képességét a bankok kevésbé tudják befolyásolni, hiszen az elsősorban rajtuk kívülálló okok függvénye, például bérnövekmény, munkanélküliség.

Az előző ábrából látható, hogy a verseny elsősorban a bankok által kevésbé preferált szegmens, a háztartások hitelállományára hatott kedvezőbben. Valószínűsíthető itt sokkal több potenciális ügyfél maradt hitel nélkül, mint a vállalati szektorban. Ez annak volt a következménye, hogy a külföldi bankok megjelenését megelőzően, a gyenge verseny következtében a bankoknak nem állt érdekében kiszolgálni a költségesebben és kockázatosabban hitelezhető szektort, hiszen a nélkül is megfelelően magas profitot tudtak realizálni.

Ha a háztartási hitelekben belül a tartós fogyasztási cikkekre, illetve a lakásvásárlásra nyújtott hitelek változását vizsgáljuk, akkor szintén az tapasztalható, hogy a bankok által kevésbé preferált területen történt nagyobb változás. A tartós fogyasztási cikkekre nyújtott hitelek rövidebb lejáratúak, illetve összegük kisebb, mint a lakásvásárlásra nyújtott hiteleké. Ezért kevésbé kockázatosak is, hiszen diverzifikálással csökkenteni lehet a nemfizetés valószínűségét. A lakásvásárlásra nyújtott hitelek a nagyobb hitelösszeg miatt kockázatosabbak, nagyobb munkát is igényelnek, hiszen a kockázat csökkentésének érdekében hosszadalmas, és munkaigényes hitelvizsgálati folyamatokat kell elvégezni ellentétben a tartós fogyasztási cikkekre nyújtott hitelek egyszerű és gyors pontozásos elbírálásával szemben.

A háztartási hitelek állománya

5. ábra: A háztartási (lakossági) hitelek állománya

Forrás: www.bde.es

Az ábrából látható, hogy a külföldi bankoknak köszönhető verseny következtében a bankok által kevésbé preferált lakásvásárlási hitelek állománya sokkal jobban növekedett, mint a tartós fogyasztási javakra nyújtott hitelek állomány, ez azért lehetett így, mert a spanyol bankok már a kilencvenes évek elején is megpróbálták kielégíteni a fogyasztási hitel iránti

igényeket, míg a lakásvásárlási hitelekkel komolyabban csak az erősödő versenyt követően kezdtek el foglalkozni.

A külföldi konkurencia megjelenését megelőzően a spanyol bankok elégséges színvonalon tudták kiszolgálni a vállalatokat. Ezért a megélénkülő verseny inkább a bankok által kevésbé kedvelt háztartási hitelek állományára hatott jelentősebben.

Összefoglalásként elmondható, hogy a spanyol bankrendszer átlagos fejlettségének tekintheti az eurózónán belül.

A spanyol bankrendszer mérlegfőösszeg/GDP aránya a 90-es évek elején jóval az eurózána átlaga alatt volt, ebből a magánszektorban nyújtott hitelek aránya már az évtized elején magas volt, és ez az arány az évtized során még tovább növekedett. A spanyol gazdaságra a banki finanszírozás dominanciája jellemző. A magánszektorban nyújtott hitelállomány növekedése inkább ciklikus, mint strukturális tényezőknek volt köszönhető. A vállalati és háztartási szektor növekvő hitel kereslete mindenekelett az 1996 közepén megindult gazdasági növekedésnek és a fokozatosan csökkenő kamatoknak tulajdonítható. A magánszektor kedvező várakozásaihoz nagyban hozzájárult az EMU-tagságtól várt (és megvalósult) makrogazdasági stabilitás és tartósan alacsony inflációs és kamatszint.

A 90-es évek második felében – a gazdasági fellendüléssel párhuzamosan – a háztartási szektorban nyújtott hitelek növekedési üteme Spanyolországban is meghaladta a vállalati hitelezés növekedési ütemét. Ez azonban nem vont magával olyan drasztikus növekedést a háztartások pénzügyi kötelezettségeiben, a pénzügyi kötelezettségek/GDP arány az évtized első felére jellemző 60 százalék körüli szintről az évtized végére 65 százalék körüli szintre emelkedett. A háztartási szektor növekvő hitelállománya mögött keresleti és kínálati tényezők egyaránt meghúzódtak, a keresleti tényezők közül az egyik legfontosabb a kamatszint csökkenése, aminek következtében a rendelkezésre álló jövedelemhez viszonyított kamatkidás a hitelállomány növekedése ellenére csökkent. Kínálati oldalon a bankok közötti erősödő verseny játszott nagy szerepet a hitelkínálat emelkedésében. Az eladósodási kedv növekedéséhez hozzájárult a háztartások pénzügyi eszközeinek meredek emelkedése az évtized folyamán, ami a vagyonhatáson és a magasabb fedezetszinten keresztül növelte a hitelkeresletet. A pénzügyi eszközök növekedése a bankokat is a hitelkínálat növelésére ösztönözte, a háztartási szektor erősebb pénzügyi pozíciója miatt.

4.2. A spanyol hitelinformációs rendszerek

Spanyolország hitelinformációs rendszereinek működését a spanyol jegybank kezeli és ellenőrzi. A hitelnyilvántartó rendszereknek történő adatszolgáltatás kötelező minden pénzügyi intézmény számára, amely a központi bank felügyelete alá tartozik. A hitelnyilvántartó standard riportokban szolgáltat információt az adatszolgáltató intézménynek az adósokról.

A hitelnyilvántartók adatszolgáltatói köre általában megegyezik azzal a pénzügyi intézményi körrel, amely az adott országban a központi bank felügyelete alá tartozik. (nemzeti hitelintézetek, külföldi bankok spanyol fiók intézményei, lízing és faktoring cégek...)

A hitelinformációs rendszerek működése mereven szabályozott, mindig a bizalmas adatkezelés alapelve szerint működnek a résztvevő intézmények és az egyedi kölcsönfelvevők adatvédelmének érdekében. A résztvevő intézmények biztosítottak arról, hogy az általuk szolgáltatott adatok kizárólag aggregált formában kerülnek terjesztésre, csak másik hitelnyújtó intézmény felé és csak hitelnyújtási célra. Az egyéni kölcsönfelvevők az adatvédelmi törvény révén feljogosítottak arra, hogy vizsgálják és korrigálják a saját adat fájljukat a hitelnyilvántartó rendszerben.

Azok a személyek, akik nem fizetik a hiteltartozásukat, bekerülnek az információs rendszerbe, melynek következtében megszűnik a lehetőségük, hogy egyéb hitelt vegyenek fel. Az adóslistákban gyűjtik össze az információkat azokról a személyekről, akiknek volt vagy van valamilyen függő adósságuk. A pénzügyi vállalatok, és néhány egyéb vállalat felhasználja ezeket az információkat, hogy megvédje magát azoktól az ügyfelektől, akik nem fizetnek.

Az elmélet nagyon jó, de a gyakorlatban számos hibát vétenek az adósok adataival kapcsolatban. A „fekete-listák” olyan személyeket is tartalmaznak, akik rendszeresen fizették a tartozásaikat, és soha nem engedték, hogy pénzügyi kötelezettségük teljesítetlen maradjon.

Az Adatvédelmi Ügynökségnek⁴⁹ a feladata, hogy megvédje azokat az állampolgárokat, akik helytelenül szerepelnek a rendszerben. Az adatvédelmi törvénynek⁵⁰ köszönhetően az Ügynökség kérheti az adatok helyesbítését, illetve törlését, azok helytelensége esetén.

Az információs rendszert működtető vállalatok nem tartoznak felelősséggel a rendszerben szereplő hibákért. Mindazonáltal a törvény megvédi a fogyasztókat, azon igazságtalanságok ellen, melyeket ezek a listák tartalmazhatnak.

⁴⁹ Agencia de Protección de Datos

⁵⁰ Ley Orgánica de Regulación del Tratamiento Automatizado de Datos de Carácter Personal (LORTAD)

Spanyolországban létezik állami -a jegybank⁵¹ által működtetett- és magánvállalatok által működtetett hitelinformációs rendszer is. A jegybank által vezetett nyilvántartás a leghíresebb – Központi Kockázat Információs Rendszer⁵² –, amely a 6000 eurónál magasabb hiteltartozásokat regisztrálja (a hitelintézeteknek kötelességük tájékoztatni a Spanyol Nemzeti Bankot, ha ilyen adós van).

Az új hitel nyújtását megelőzően a hitelezőnek lehetősége van a leendő adósnak a nyilvántartásban történő ellenőrzésére. Fontos kritérium, hogy mielőtt megtörténne az információkérés az adatbázisból, a hitelt igénylő írásos beleegyezését meg kell kérni.

Az állami mellett vannak magánvállalatok által irányított hitelinformációs rendszerek is. Ezekben a listákban bárki szerepelhet, aki elfelejti fizetni a hitelének a törlesztését, legyen itt szó jelzálogkölcsonról, hitelkártyáról, vagy autóvásárlásról.

A legismertebb Credit bureau-k Spanyolországban a következők:

- Asnef-Equifax
- Información Técnica de Crédito S.L. (INCRESA)
- RAI
- Experian Bureau de Crédito S.A. (BADEX)
- Servicios de Ficheros Mecanizados S.A.

A magán Credit bureau-k működéséhez engedély szükséges, amelyet 5 évre adnak meg. Az engedély birtokában – az adatvédelmi törvényben foglaltak szigorú betartásával -folytathatják az adatgyűjtést, illetve az adatszolgáltatást.

Minden kétséget kizárva az egyik legfontosabb hitelinformációs rendszert Spanyolországban az ASNEF működteti.

4.2.1. ASNEF⁵³

Az információs rendszer 1994 márciusában az EQUIFAX és az ASNEF fúziójával jött létre. A vállalat abból a célból született meg, hogy hitelképességi információs szolgáltatást nyújtson a spanyol pénzügyi szektornak. Az ASNEF rendszere több mint 1, 2 millió természetes vagy jogi személy adóssági adatait tartalmazza. Évente több mint 50 millió on-line információkérés történik a rendszeren keresztül.

⁵¹ Banco de España

⁵² CIBRE (Central de Información de Riesgos del Banco de España)

⁵³ Asociación Nacional de Entidades de Financiación, Pénzügyi Intézmények Nemzeti Egyesülete

Az Equifax-Asnef több mint 10 éves fennállása alatt egy erős vállalattá nőtte ki magát, több mint 130 dolgozójával és több, mint 14 millió eurós forgalmával.

Napjainkra az ASNEF egy olyan információs rendszert vezetett be, amelyben az összes spanyol vállalat számára ellenőrizhetővé válik az ügyfelek előzetes ellenőrzése pénzügyi tartozásuk szempontból. Az ASNEF csak kezeli az adatokat nincs szerepe sem, a pénzügyi közvetítésben sem az adósok felügyeletében.

Az ASNEF az összes olyan személyt értesíti, aki először került fel a rendszerébe, azért hogy tudjanak élni a jogaikkal a módosítást, illetve a törlést illetően. Az adminisztrátorok folyamatosan figyelemmel kísérik az ügyfél viselkedését, hónapról-hónapra aktualizálják az adatokat, valamint kötelezik a pénzügyi intézményeket, hogy értesítsék őket, ha valami változás történik az adós egyenlegében

A Credit bureau a következő szektorokat foglalja magában:

- Bankok
- Takarékszövetkezetek
- Hitelszövetkezetek
- Hitelkártyát kibocsátó intézményeket
- Telekommunikációs vállalatok
- Kiadóvállalatok
- Biztosítók
- Benzinkutak
- Pénzügy vállalat
- Leasing vállalat
- Faktoring vállalatok
- Kölcsönzők

4.2.2. RAI

A másik jelentős hitelinformációs rendszer Spanyolországban a RAI néven ismert bankok, takarékszövetkezetek és hitelintézetek által létrehozott és működtetett rendszer. Fontos megjegyezni, hogy működési engedélyének a meghosszabbítását a Nemzeti Versenyhatóság (Tribunal de Defensa de la Competencia, TDC) nemrég megtagadta, mivel a működési kritériumok egy részének nem felelt meg.

4.3. Hogyan kerülhetnek be az ügyfelek adatai a rendszerbe, és hogyan kerülhetnek ki abból?

A törvény szerint maximum 6 évig lehetnek az adósok a rendszerben, és folyamatosan tájékoztatni kell őket a valós, aktuális helyzetükről. Az ASNEF-nél a törvény által maximumként meghatározott 6 évig vannak az adósok a rendszerben, míg a RAI-nál csak 30 hónapig. Ha valaki le szeretne kerülni a listáról, annak először ki kell fizetnie az adósságát, majd igazolni kell a credit bureau felé, hogy ez megtörtént.

Ahhoz, hogy valaki bekerüljön egy ilyen rendszerbe a következőknek kell megfelelnie:

- Léteznie kell egy valós adósságnak, amelyet több mint 120 napja nem törleszt.
- Fizetési felszólításnak sem tett eleget.
- Nem létezik olyan bizonyítéka, amely ellentmond a fentieknek.

Amennyiben az adós nem fizeti a hitelének törlesztését, a hitelező azonnal kéri bejegyzését valamelyik rendszerbe (ASNEF, RAI...). Abban az esetben, ha valaki szerepel ezen az adóslistán egyik pénzintézet sem fog újabb hitelt nyújtani az adósnak. Előfordulhatnak azonban kivételek, például amikor az egyik vállalat refinanszírozza a másik vállalat által nyújtott hitelt, ebben az esetben viszont a kamatok, jutalékok és garanciák sokkal magasabbak, mint normál esetben

Tendenciaként állapítható meg, hogy általában nem nyújtanak hitelt azoknak, akiknek nincsen rendszeres, a minimálbérnél magasabb jövedelmük

A bankok minden esetben kérhetnek biztosítékokat, amennyiben nem látják biztosítottak a hitelük visszafizetését.

Az adósokat a rendszerbe történő felvételükről 30 napon belül tájékoztatniuk kell. Abban az esetben, ha az adatok nem valósak, az illető 10 napon belül kérheti adatainak törlését, illetve módosítását. Amennyiben az adós papírokkal igazolja az általa valós adatokat, melyek ellentmondanak a hitelező állításának, a hitelező kötelezve van arra, hogy egy héten belül módosítást végezzen, és erről tájékoztassa az adóst.

Amennyiben az adós nem kap választ, úgy lehetősége van a kérvényének másolatával a Spanyol Adatvédelmi Ügynökséghez fordulni. Azok a személyek, akik úgy érzik, hogy a listán történő téves adatok miatt károsultakká váltak, kártérítést követelhetnek.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy Spanyolországban mind államilag létrehozott, mind pedig állami szabályozás alatt álló magántulajdonú ügyfél-információs rendszer is működik. Az adóslisták csak a nem-fizető ügyfelek adatait tartalmazzák. A magántulajdonú

információs rendszer működtetéséhez állami engedély szükséges, melyet 5 évre kaphatnak meg a vállalatok. A legjelentősebb magántulajdonú információs rendszer az Equifax és az Asnef fúziójakor jött létre.

Azok az ügyfelek, akik 120 napja nem törlesztik az adósságukat, bekerülnek az információs rendszerbe, ahol maximum 6 évig illetve az adósságuk kiegyenlítéséig tárolhatják az adataikat. A bankok között semmiféle információ-megosztás nem létezik. Általában a rendszerek korlátlan hozzáférési lehetőséget nyújtanak arra, hogy a hitelezők monitorozzák saját adósaikat, de ugyanakkor akadályozzák azt, hogy a hitelnyilvántartás adatait eszközként használják más bankok piaci területére történő behatoláshoz.

Irodalomjegyzék

Spanyol nyelvű internetes források:

Személyi hitelek honlapjai: Prestamos-personales

http://www.prestamos-personales.info/de/vp-tid:5-pid:8&Articulo=el_contrato_de_prestamo.phtml
<http://www.prestamospersonales.net/>

Az Equifax honlapja

<https://www.equifax.es/equifaxnet/index.jsp>

Az Asnef honlapja

<http://www.asnef.es/>

A Spanyol Nemzeti Bank honlapja

www.bde.es

Egyéb spanyol honlapok, cikkek

http://revista.consumer.es/web/es/20061201/practico/consejo_del_mes/70935.php
http://www.consumer.es/web/es/economia_domestica/finanzas/2003/08/11/64350.php
<http://www.credisolucion.com/preguntas.asp>

Angol nyelvű források:

Karel Lanoo, Almudena de la Mata Munoz: Integration of the EU Consumer Credit Market, CEPS working document, No213/November 2004

Amparo San José Riestra: Credit Bureaus in Today's Credit Market, ECRI Research Report No.4 , 2002

Nuria Diez Guardia: Consumer Credit in the European Union, ECRI Research Report No. 1, 2000

Magyar nyelvű forrás:

Lakatos Norbert: A spanyol és magyar bankrendszer liberalizációjának összehasonlító elemzése. Kézirat.